

הליכות ומנהגים

ימות החול

א. בכל יום ויום היה הסבא קדישא מהדר, לשמוע כמה פעמים ברכות השחר מאנשים או מאיזו נערים, ולענות אמן אחריהם. והזהיר מאד לבניו ולנכדיו שיאמרו הברכות בפניו, כדי שיענה אמן אחריהם, ולנכדיו הקטנים היה מחלק בכל יום עשרה 'גדולים' של כסף בעד כל ברכה וברכה שענו אמן אחריהם^[א].

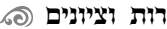
ב. אמר הה"ק רבי הלל זצ"ל מראדישיץ, כי בעת שקרא הסב"ק קריאת שמע, היה כל אחד רואה גודל מסירת נפשו בכל תיבה ותיבה ממש. והנה מתיבות 'השמרו לכם פן יפתה לבבכם עד ושמתם את דברי אלה' היה הסבא קדישא נוהג לומר בלחש מאד^[ב].

ג. תפילת שחרית סיים הסבא קדישא בכל יום לעת פנות ערב, ולא עשה שום שהות, והתפלל תיכף מנחה וגם תפלת ערבית^[ג].

ערב שבת קודש

א. דרכו בקודש היה, לצוות להרבה אנשים שסבלו מכאב שיניים, שיקבלו עליהם שלא לאכול 'גבינה' בערב שבת, והועיל להם שלא סבלו עוד כאב שיניים^[ד].

א. הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדז יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא ח"א נ"ב. ב. ישא ברכה פ' ואתחנן; קונטרס עלה לתרופה בסו"ס עמק יהושע אחרון אות נ', ושם נאמר שגם הה"ק רבי יעקב מאפטא זצ"ל, מתלמידי רבינו הסב"ק, נהג כן, וכן ראוי לנהוג ברבים. ג. הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדז יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא ח"א כ"ז. ד. הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדז יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא ח"ב כ"ב ע"ב, וכן נעתק בח"א עמוד מ"ד ע"א מכתבי החסיד ר' נתן דוד באראן ז"ל מק"ק גארשקאוויטץ יצ"ו, נכד הסבא קדישא, מעשה ששמע מפי הישיש מק"ק גארשקאוויטץ יצ"ו בעל העובדא ע"ה, שהיה לו בנערותו כאב שיניים ל"ע, ונסע עם אביו לראדישיץ בקובלנא אל הסבא קדישא, ואמר רבינו הסבא קדישא לאבי הנער: אם יזהר הנער שלא לאכול גבינה בערב שבת אז יסור ממנו הכאב! וכן היה, וחי עד צ"ה שנים, ומעולם לא חש על שיניו.

- ב.** אחר נטילת הצפרניים נטל רבינו את ידיו כדין, ולבש את הספאדיק והבעקישע, וסגר את אבנטו, וכה שרף בעצמו את הציפרניים, ולא על ידי שליח, לקיים מה שנאמר (נדה י"ז.) שורפן חסיד^[ה].
- ג.** הזהיר רבינו הסבא קדישא, שאם מחתכין את הצפרניים בסכין, צריכין להיזהר לקנח את הסכין לפני מסירתו לאדם אחר, משום סכנה^[ו].
- ד.** טרם כניסת השבת ויו"ט היה דרכו לילך לטבול במקוה טהרה, ושוב שנית לקדשו בלילה לפני הסעודה^[ז].

שבת קודש

- א.** בשבת קודש לבש בגדי משי לבנים כמנהג האר"י ז"ל^[ח].
- ב.** אחר תפילת ערבית של שבת לא אמרו 'ברכו' בבית מדרשו, וכן נהגו אחריו יוצאי חלציו^[ט].
- ג.** בכל שבת קודש סידר על שלחנו הטהור י"ב חלות כמנהג האר"י ז"ל^[י].
- ד.** מרן הסבא קדישא לא הקפיד ליטול ידיו בין אכילת דגים לאכילת בשר משום חשש סכנה, כפסק הרמ"א בשו"ע יו"ד סי' קט"ז, כמנהג רבו היהודי הק' זצ"ל מפרשיסחא^[יא].

הערות וצינונים

ה. מפיהם ומפי כתבם כת"י בשם הה"ק רבי איציקל זצ"ל מפשעווארסק. ו. נפלאות הסבא קדישא ח"ב כ"ב: מפי החסיד ר' אהרן שמואל ליכטיג ע"ה מק"ק קראקא יצ"ו, ששמע מהה"ק מחענטשין זצ"ל, ששמע מהחסיד ר' מענדל ז"ל שו"ב דק"ק פינטשוב יצ"ו, זקיניו של החסיד ר' אהרן שמואל הנ"ל, ששמע מפ"ק מרן הסבא קדישא. ז. הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדו יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא ח"א כ., ח"ב כ"ח. ה. הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדו יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא ח"א נ"ב. ו. הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדו יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא ח"א נ"ג. י. הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדו יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא ח"א נ"ד. יא. הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדו יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא ח"ב כ"ח. ושם נמסר מפי איש נאמן ששמע מחסיד ישיש אחד, (שלכאורה היה שם בשעת מעשה), שפעם אחת אירע שלאחד מן המסובין אצלו נפל חתיכת דג בתוך קערה של רוטב בשר, והוציא רבינו את החתיכת דג מתוך הרוטב וצוה לאכלו, באומרו שבזה האלף (אלף הששי) אין עוד סכנה בזה. ובשורת מהרש"ם ח"ד סי' קכ"ז מביא בש"ס הקנה דאחר אלף החמישי בטלה הסכנה, וכ"כ במ"א

ה. בליל שבת קודש נהג לאכול אחר כל המאכלים 'פערפיל צומעס', כמנהג רוב הצדיקים. ונקרא בפיו כל 'בעל שם' צומעס, שכן קבלה בידם שכן היה המנהג גם אצל מרן הבעש"ט זצ"ל^[יב].

ו. בליל שבת קודש היה נעור כל הלילה, באומרו אם כל העולם ישנים מי יהיה ער, ולכן מוכרח אני להיות ער^[יג].

ז. ביום שבת קודש נהג לאכול בהטמנה רוטב עם קאשע^[יד].

ח. בזמן כהונת הסבא קדישא לא היה עירוב בעיר ראדשיץ^[טו].

ט. שבת קודש אחר חג השבועות היה אצל רבינו הסבא קדישא 'שבת מיוחדת' ככל צדיקי פולין, והיתה מכונה 'שבת שול פירען'^[טז].

הערות וצייונים

שו"ע או"ח סי' קע"ג שאולי בזמנה"ז אין סכנה עיי"ש, וע"ע בס' אמרי קדוש בלקוטים שהשרף מסטרעליסק לא נהג לרחוץ ידיו בין דגים לבשר, וכן נהג אחריו הה"ק מסטרעטין זצ"ל. יב. הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדז יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא ח"ב כ"ט. יג. הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדז יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא ח"א נ"ד. יד. הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדז יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא ח"ב כ"ט. טו. נפלאות הסבא קדישא ח"ב ו: מפי הגה"צ רבי יוסף חיים זצ"ל דומ"ץ בק"ק וולאשצאווא יצ"ו. טז. ובס' נפלאות הסבא קדישא ח"א י"ו ע"ב נעתק מכתבי הרה"ג רבי שמחה גילערנטער זצ"ל אב"ד דק"ק קלימענטוב יצ"ו, שפעם בהיות זקינו הגה"צ רבי מאיר יהושע גילערנטער זצ"ל בראדשיץ בחג השבועות, בתחילת כהונתו בק"ק רייזיץ יצ"ו, ואחר החג נחפו לביתו, ונכנס אל הקודש פנימה בבוקר קודם התפלה, כדי לקבל ברכת פרידה, ושאל אותו רבינו הסבא קדישא מדוע ימהר כל כך לנסוע לביתו, ואמר לו כי יש לו איזה עסק שנחוץ לו לחזור לביתו, וברכו לשלום, והלך לאכסניא ואכל ארוחת הבוקר. ומנהגו היה תמיד שקודם נסיעתו אכל ביחד עם רבו הסבא קדישא מראדשיץ, והנה בתוך הסעודה בא המשמש בקודש וישב על שלחנו, ושלה אחר שני בקבוקים מי דבש, והעמיד על השלחן לכבוד הרב מרייוויץ, והיה זאת פליאה גדולה בעיני הרב מרייוויץ, כידוע שהמשמשים לא היו מחשיבים אפילו לגדולי החסידים, ושאל אותו הרב מרייוויץ מה היום מיומים ומה זאת שהעמדת משקה לכבודי. והשיב לו המשמש, כי כאשר הלך מרבינו לאכסניא אמר לי רבינו, לך אמור להרב מרייוויץ שאין הדרך ארץ שהמחותן יסע מהחתונה קודם שמוליכים הכלה לבית הכנסת! כלומר קודם השבת הראשונה אחר הנשואין, שאז מוליכין את הכלה לבית הכנסת, והיינו שידוע שבחג השבועות, יום קבלת התורה, הוא כעין הנשואין שלנו, ושבת שלאחריו מוליכין את הכלה לבית הכנסת, וכיון ששמעתי מפי רבינו שכבודכם הוא מחותן לכן גם אני רוצה לשתות משקה עם המחותר. וכשמוע זאת הרב מרייוויץ נשאר בראדשיץ על שבת קודש, וכאשר

ראש חודש

א. בכל ראש חודש נהג הסבא קדישא לערוך סעודה עם חסידיו, ודברים גדולים נאמרו ונשנו שם^[ז].

מנחם אב

א. דרכו בקודש היה, מידי שנה בשנה לעשות סיום מסכתא ביום חמישי לחודש מנחם אב, וסעד עם תלמידיו ואנשי שלומו בסעודת מרעים של בשר ויין, יומא דהלולא קדישא של מרן האר"י ז"ל, ובשעת הסעודה היה מספר: שבעיר אחת היה איש שהיה ישן הרבה, והיה מפורסם בכל העיר בשם 'דער פעיפער', והנה בימים הקדמונים בהגיע ימי חודש אלול היה נופל פחד על כל איש ישראל, עם התעוררות תשובה מאימת הימים הנוראים הממששים ובאים, ובפרט בימים הנוראים עצמם, אשר אפילו התולעת אשר רוחשים תחת הארץ פוחדים ורועדים מאימת הדין, ומכש"כ כל איש אשר בשם ישראל יכונה חיל ורעדה יאחזון, ובהגיע עצומו של יום טוב של ראש השנה התחילו להתפלל בהשכם יותר מכל השנה. והנה אשת האיש הנ"ל קמה גם היא משינתה השכם לילך

הערות וצייונים

נכנס אל הקודש פנימה לקבל ברכת שלום שחק רבינו, ואמר לו טוב הדבר שהמחותן נשאר על שבת שמוליכין את הכלה לבית הכנסת! . יז. הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדז' יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא ח"ב ל"ב. ושם מועתק מס' מצמיח ישועות, שפעם כאשר ישב רבינו הסבא קדישא בסעודת ראש חודש עם תלמידיו, שאל את אחד מגדולי המתנגדים שישב בשולחנו, מדוע אינכם נזהרים בסעודת ראש חודש כמו החסידים, והלא הלכה מפורשת בשו"ע או"ח סי' תי"ט מצוה להרבות בסעודת ראש חודש, ולא ידע הלא מה להשיב. וענה רבינו ואמר, כי החילוק בין מתנגד לחסיד הוא, שהמתנגד אם עושה מצוה יודע שהוא עשה מצוה ומניחה בתיק המצוות, ואם עושה חלילה עבירה יודע הוא שעשה עבירה ומניחה בתיק העבירות. אבל החסיד תמיד מסופק אם יצא ידי חובתו כלפי הקב"ה, כי דומה לו בכל רגע שהוא חוטא, וכן על המצות שעושה הוא מסופק אם עשה כהוגן, כי אולי היה לו איזה פניה בעת עשייתה, וידוע מה שאחז"ל (חגיגה כז.) כי עכשיו שלחנו של אדם מכפר, ובמשנה הראשונה במס' שבועות (פ"א מ"א) שעירי ראשי חדשים מכפרין על שאין בהם ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, והמדרגה הזאת נמצאת בחסידים, ולכן המה נזהרין ביותר בסעודת ראש חודש, עכ"ד הסבא קדישא. והוטב הדברים בעיני המתנגד ומאז נעשה חסיד, ומידי חודש בחדשו הזכיר 'החסיד החדש' את דברי קודש אלו בסעודת ר"ח אשר ערך, וכי זכה על ידה לבא לידי חסידות. ע"כ.

להתפלל, והוא ישן, והיתה מעוררתו שילך להתפלל, אבל לא השגיח על דבריה. ובראותה שאיננו רוצה לקום ממטתו היתה ממחרת לביה"כ כדי שלא תאחר את התפלה. והנה בהגיע הש"ץ ל'הודו לה' כי טוב' הלכה לביתה להניק את בנה, ומצאה את בעלה במטתו ישן עדיין, ושוב היתה מעוררתו אבל לא קם ולא זע, ובאין ברירה הוכרחה לחזור לבית הכנסת מבלי שתפעול אצלו מאומה. וכן היה כמה פעמים, היא שבה אליו לעוררו משינתו והוא ישן. עד שהגיע זמן קריאת התורה אז זעקה אליו בקול גדול ובכי לאמר: הלא כבר הגיע עת קריאת התורה, ותיכף ומיד אחרי קריאת התורה הלא יהיה תקיעת שופר! אז קם משנתו בבהלה גדולה, וירץ לבית הכנסת עם איזה בגד שמצא, מלא נוצות, בעינים ישינות ותנומה על עפעפיו. ויהי בבואו לבית הכנסת הביטו עליו בתמהון, וכל הקהל שחקו ממנו, וכל אחד אמר עליו דברי צחות, ואף הנערים והטף שחקו הימנו, ונתבזה מאד, ועלתה בושתו הגדולה ובזיונותיו השמימה לפני הבית דין של מעלה, ויצא משם הפסק שעבור הבושה הגדולה הזאת מגיע לו מחילת עונות. ובספרו רבינו זאת זלגו עיניו דמעות שלישי, ואמר מה גדלה הבושה, שבזמן כזה, זמן חורבן בית מקדשנו ותפארתנו, אנחנו עוד יושבים יחד בסעודת מרעים, הבושה הזו תכפר עונות בני ישראל, והסבא קדישא הרבה בדמעות עיניו כל כך, עד שנפללו לתוך כוסו שהכין לברכת המזון, עד שזלגו כל המסובין בדמעות, ונתעוררו כל העם בתשובה^[יח].

ב. בערך בשנת תר"א לפ"ק היה בראדישיץ בשבת קודש קודם תשעה באב הרבה אנשים מכובדים, גדולי ישראל בתורה וביראה, ובהגיע זמן סעודה השלישית סברו העם כי רבינו יקצר בסעודה ויתחיל באבילות תיכף. אמנם לא כן היה דרכו בקודש, רבינו הסב"ק האריך מאד בשיחות קדושות ונפלאות, בעיניו משיח ומלכות בית דוד ובנין בית המקדש, עד שבכוחו הגדול הוציאם לגמרי ממחשבת אבילות, מעולם הזה ומגלות, והעם דימו בדעתם כי הנה הנם בארץ ישראל, ומלכות בית דוד היא על מכונו, והבית המקדש היא בבנינה, ומלך המשיח הוא בתפארתו, במלכותו

הערות וצייונים

יח. נפלאות הסבא קדישא ח"ב ל"ח. מפי החסיד הישיש ר' יעקב זאב זילבערבערג ע"ה. מק"ק לאדז יצ"ו, בשם החסיד ר' אלימלך ע"ה מק"ק אוזאראו יצ"ו תלמיד רבינו.

על כל יושבי תבל ומלואה, כה עבר עליהם שעות הרבה ושכחו באיזה מקום המה. אחר כך התפללו ערבית ואמרו קינות, ואחרי ככלות הכל חזרו כולן למקומם, ונמשכה השיחה קדושה ויקרה על ידי רבינו עד הבוקר. והיות שעדיין היו כולם במלבושי שבת הלכו כולם ברחובות עקומות עד לאכסנייתם בחרפה ובבושת פנים^[ט].

אלול

א. דרכו בקודש היה מידי שנה בשנה, מר"ח אלול ועד אחר שמחת תורה, לעזוב את ביתו, וקבע דירתו בחדר אחד שבתוך בנין בית המדרש העיר, (אשר נקבע אח"כ בימות החול לבית תלמוד תורה, לבחורים ואברכים יראי ה', ובשבתות ויו"ט היו מתפללים שם נשים), וכמעט שלא נתן שינה לעיניו בימים אלו, אלא היה מתנמנם בשעה מועטת לפני התפילה. וזקני העיר היו מספרים, שבכל עת שהיו עוברים דרך הביהמ"ד בשעות המאוחרות בלילה, או בבואם בשעות המקדמות קודם עלות השחר אל הבית המדרש, היו שומעים את קול נהימתו כנהמת הדבורה, ותנועותיו הקדושים אשר נמס כל לב שומע אותם, ונתעוררו לבבם זה בתשובה שלימה ויראת ה' הרוממות האמיתית^[כ].

מועדים וזמנים

א. לפני כל דבר מצוה, כגון קריאת המגילה, וסעודת פורים וכדומיהוון, הלך וטבל במקוה טהרה^[כא].

ב. במוסף של יום הכיפורים היה אומר סדר העבודה בנוסח אשכנז, וכן נהגו אחריו יוצאי חלציו^[כב].

הערות וצייונים

יט. שם מ"ד. מכתבי ש"ב הגה"ח ר' יצחק פנחס פערל ז"ל מק"ק פאצנאווי יצ"ו, נכד הסב"ק, בשם הגה"צ רבי מאיר יהושע גילערנטער זצ"ל אב"ד דק"ק קלימנטוב יצ"ו, שהיה שם בעת מעשה. **כ.** נפלאות הסבא קדישא ח"ב ל"ז: מפי ש"ב הגה"צ רבי משה אייבעשיץ זצ"ל אב"ד דק"ק סטערצאווי יצ"ו, נכד הסבא קדישא. **כא.** הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדז יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא ח"ב כ"ח: **כב.** הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדז יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא ח"א נ"ב:.

ג. בימים הנוראים ושמחת תורה היה דרכו בקודש לילך להתפלל עם החברייתא קדישא דיליה לבית המדרש הקהל, וכן נהג אחריו נכדיו הה"ק מרן רבי הלל זצ"ל והה"ק מרן רבי אליעזר דוד זצ"ל מראדשיץ [כג].

ד. מרן הסבא קדישא הנהיג בבית מדרשו, שלא יעלו הכהנים לדוכן ביו"ט שחל להיות ביום השבת, זולת ביום הכיפורים שחל להיות ביום השבת, כמנהג רבו הה"מ בעל 'עבודת ישראל' זצ"ל מקאזניץ, וכן נהגו אחריו בנו הה"ק רבי ישראל יצחק באראן זצ"ל ובנו הה"ק ר' יעקב דוד זצ"ל, ונכדיו הה"ק רבי הלל פינקלער זצ"ל ובנו רבי אליעזר דוד זצ"ל. [כד]

הערות וצינונים

כג. הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדז יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא ח"א נ"ג. כד. הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדז יצ"ו בס' נפלאות ח"א נ"ד. וכתב שם: דלכאורה הלא היא נגד דברי הפוסקים, ובראשם הט"ז (בסי' קכ"ח ס"ק ל"ה), והיעב"ץ (בסידורו), שחלקו ואמרו שאין שום חילוק כשח"ל בחול או בשבת. אולם האריך שם לבאר המנהג בשם כ"ק אדמו"ר הגה"צ רבי חיים אשר פינקלער זצ"ל, [ב"ר אליעזר דוד ב"ר הלל ב"ר יצחק פינקלער זצ"ל, חתן הסבא קדישא מראדשיץ], רבה האחרון דק"ק ראדשיץ יצ"ו, וכה צורתו: כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן טעם לישב המנהג הלז, עפ"י דברי הזה"ק פרשת אמור (צ"ד): דשבת דהוא הלולא דמלכא אתעטר בהוא עטרא דעונג, הדא הוא דכתיב (ישעיה נח יג) וקראת לשבת עונג, מאי דלא אשתכח הכי בשער יומין עכ"ל. מפורש דמצות עונג אינו אלא בשבת ולא ביו"ט. וכן שלש סעודות אינו אלא בשבת, כמש"כ שם דשבת דהוא הלולא דמלכא, בגין יקרא דמלכא בעי תלת סעודתאן. ובזה"ק יתרו (פח): כתוב לאמר ובסעודתא אלין אשתמודעין דאינון בני מלכא, דאינון בני מהימנותא, ומשום דכל מהימנותא אשתכח בשבתא יבין ליה לבר נש נשמתא אחרא. ועיי"ש דג' סעודות ונשמה יתירה איננה אלא בשבת ולא ביו"ט, והיינו טעמא דג' סעודות משום מצות עונג, ועונג היא משום הנשמה יתירה, כמו שאנו אומרים 'ולהתענג ביתר נשמתי אשר נתת בי'. וכן מפורש בס' תולעת יעקב: וביו"ט שאין נשמה יתירה, כמש"כ תוס' והרא"ש (ביצה ל"ג): שמהאי טעמא אין מריחין בשמים במוצאי יו"ט, ומהאי טעמא לדעת הרא"ש אין חיוב ג' סעודות ביו"ט. ואף שהרמב"ם (בפ"ל מהלכות שבת ה"ט) פסק שגם ביו"ט מחוייבים בג' סעודות, הוא מטעם דס"ל דשייך עונג גם ביו"ט מדרבנן, כמו שכתב בפ"ו מהלכות יו"ט, אבל אג"ד דס"ל דאין אוכלים ג' סעודות אלא בשבת גם עונג אין ביו"ט. וכן מפורש בזה"ק (יתרו פ"ח). בעי להתענגא בהאי יומא ולמיכל תלת סעודתא. וכן מפורש בצ"ח (ביצה ל"ה): דיו"ט אינו מצווה על עונג אלא על שמחה. וכן מוכח פשוט הש"ס פסחים (ס"ח): הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם, דכתיב (ישעיה נח יג) וקראת לשבת עונג. מוכח שעונג מחויב מדברי קבלה אלא בשבת ולא ביו"ט. והנה מפורש בש"ס ר"ה (לא): שאין הכהנים רשאים לעלות בסנדליהן לדוכן, וכיון שכתב הב"ח בשם היראים, וכן פסק הרמ"א (בשו"ע או"ח סי' ש"א) שאין לילך יחף בשבת, דכתיב (דברים כח נו) אשר לא נסתה כף רגלה הצג על הארץ מהתענג, שהילוך יחף הוא ביטול עונג, על כן כל זמן שאין קוראים לכהנים לעלות לדוכן יחף אינם עוברים בעשה, ולכן אין עליהם חיוב לעבור

על מ"ע דעונג ביו"ט שח"ל בשבת, כיון שאינו בעידנא דמקיים עשה דברכת כהנים, שהוא חל אלא אחר שקראו להם לעלות, אבל ביו"ט שמצווה רק על שמחה ולא על עונג כאמור, שפיר מחוייבין לעלות לדוכן אם ח"ל בחול. ואפילו נימא מדמחוייב ביו"ט קידוש במקום סעודה מחוייבים נמי בעונג, זה אינו, שהיא רק מדברי סופרים, שהרי הקידוש ביו"ט ע"כ דרבנן היא, כמ"ש המג"א מפני כבוד יו"ט, ולא מדברי קבלה, ולהכי מותר לעבור על עשה דרבנן כדי לקיים עשה דאורייתא, אפי' אינו בעידנא. אבל ביוה"כ שח"ל בשבת שאסור בנעילת הסנדל, אז החיוב לעלות לדוכן אף כשח"ל בשבת לכל הדעות, כמ"ש הרב בעל התניא. ואף שלפי מה שכתב ההפלאה במס' כתובות (כ"ד) שפשוט שכמו שמצווה על הכהנים לברך כמו כן מצווה על הישראלים להתברך, ואם כן הוי ברכת כהנים מצווה דרבים, אם כן כמו שמפורש בתוס' ביצה (ה. ד"ה ונתקלקלו) שיותר לכהנים לעבור על עשה דעליה השלם, משום עבודה דקרנן מוסף, דהוי עשה דרבים, דהחיוב על כל ישראל, אם כן מותר לכהנים לעבור על עשה דעונג מדברי קבלה בשביל עשה דרבים דברכת כהנים, ואף דלא הוי בעידנא, מדהחיוב על כל ישראל אין צריך בעידנא. אבל אין כן הלכה, כי מפורש בריטב"א סוכה (לה:): שהכהנים דוקא מחוייבים לברך ולא ישראלים, ולא הוי עשה דרבים. ומשום הכי אין לכהנים לבטל מקודם מ"ע דעונג מדברי קבלה קודם שנתחייבו בעשה דברכת כהנים, דכתיב אמור להם, ומתרגמינן כד תימרון להון. ועוד אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א זצ"ל] הנ"ל טעם נכון על מנהג זקנו הסבא קדישא, דגרסינן בגמ' (חולין מט.) דר"ע ס"ל ואני אברכם, לישראל. והקשה המהרש"א למה צריך ברכת כהנים כיון שהשי"ת בעצמו מברך לישראל, וי"ל ע"ז שעיקר ברכת כהנים שהמצווה עליהם לברך עמו באהבה, הוא לעורר רחמים על ישראל מלמטה, ועל ידי איתערותא דלתתא איתער רחמים לעילא, וזה הפירוש 'ושמו את שמי' היינו שיניחו ויעוררו את מדת 'רחום' שהוא שם משמות הקדושים, (כמו שנפסק בשו"ע חו"מ סי' כ"ז שהמקלל ברחום הוי מקלל חבירו בשם), על בני ישראל, ואז אני אברכם, בעצמי. וכל זאת כשלא ח"ל בשבת, אבל בשבת שאמר ר' מאיר (שבת יב), שבשבת אין צריך לצעוק ברחמים על החולה, שיכולה היא שתרדם, שבזכות שבת יתעורר רחמים. ומהאי טעמא א"צ ברכת כהנים לעורר רחמים, כי ע"י השופר יושב על כסא רחמים, וכשח"ל בשבת, שהשבת גופא מעורר רחמים, אין צריכין לשופר, כמש"כ בספר טעמי המצוות להרדב"ז (ק"ב). כמו כן י"ל דא"צ לעורר רחמים בשבת בברכת כהנים. ומהאי טעמא המנהג שביו"ט שח"ל בשבת אין אומרים שלוש עשרה מדות בשעת פתיחת הארון שהיא לעורר רחמים, כיון שהשבת גופא מעורר רחמים. אמנם ביוה"כ שח"ל בשבת שאומרים בו שלוש עשרה מדות, עולין בו הכהנים לדוכן ג"כ. והיינו טעמא כיון שכל נפשות ישראל הם באותו יום בסכנה, הוי כמו חולה המסוכן ביומו בשבת, שצועקים עבורו אפילו בשבת כמו שפסק בשו"ע סי' רפ"ח. ומחמת שצריכין לרחמים מרובים ביוה"כ לרפאות הנפשות שהם מסוכנים ביומן, לזאת מעוררים רחמים אף כשח"ל בשבת בשלוש עשרה מדות, וגם הכהנים מעוררים רחמים בנשיאות כפים. וסגולת השבת פועל לכל הדברים שהכהנים מעוררים רחמים עליהם, יברך בממון, ובזכות שבת זוכים לעשירות, דכתיב (משלי י, כב) ברכת ה' היא תעשיר. ברכת ה' היא שבת, דכתיב (בראשית ב, ג) ויברך את יום השביעי, וכן בגמ' שבת (ק"ט). שבחול"ל זוכין לעשירות בזכות שבת. וישמך מן המזיקים, ובשבת אין אומרים שומר עמו ישראל לעד, שאין צריכים שמירה מן המזיקים, שהשבת שומר כמש"כ הטור (או"ח סי' רמ"ז). יאר ה' פניו, אמרו רבותינו ז"ל במדרש (ב"ר יא, ב) ויברך אלקים ברכו באור פניו, שאינו דומה אור פנים של שבת לאור פנים של שאר ימים, בזה חלוק שבת מיו"ט, (וע"ע בסמ"ג סוף הלכות שבת), וגם נותן חן. ישא ה' פניו אליך

ה. ביו"ט חג הסוכות צוה להעמיד בתוך סוכתו שבעה כסאות מיוחדות עובר האושפיזין קדישין [כה].

חנוכה

א. לפני הדלקת נר חנוכה הלך וטבל במקוה טהרה [כו].

ב. בימי חנוכה נהג רבינו הסבא קדישא להדליק נר חנוכה גם ביום לפני תפילת שחרית בבית מדרשו, ונתן לתוכה שמן שיהיה דולק והולך

הערות וצינונים

שמוחל עונות, וכן אמרו (שבת קי"ח:): כל המשמר שבת אפי' עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו כל עוונותיו, והשבת פועל נשיאות פנים לישראל. וכן וישם לך שלום, שבשבת אומרים הפורס סוכת שלום ושמרו בני ישראל את השבת, והיינו שעל ידי שמירת שבת זוכין לשלום ואין צריכין לברכת כהנים. וכן קין נתקבל תשובתו בזכות השבת, שאמרו במדרש (ב"ר סו"פ כב), דאז כשיצא קין ופגע בו אדם הראשון אמר לו מה נעשה בדינך, אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי, התחיל אדם הראשון מטפח על פניו, אמר כך היא כוחה של תשובה ואני לא הייתי יודע, מיד אמר אדם הראשון מזמור שיר ליום השבת וגו', והטעם בפשטות היא, לפי שהשבת היה גורם שיתקבל תשובתו. אמנם י"ל עוד טעם בזה, לפי שעיקר התשובה היא החרטה על העבר והבטחה על להבא שלא יחטא עוד, ותשובת השקרן אין מקבלים כי אין מאמינים לו, דכתיב (תהלים לב ב) אשרי איש לא יחשוב ה' לו עון ואין ברוחו רמיה, ואמרו בזהר הק' ובמדרש אימתי לא יחשוב ה' לו עון בזמן שאין ברוחו רמיה, היינו שלא הוחזק לכפרן, ובמדרש נחומא (האזינו ד) ישא ד' פניו אליך אליך ולא לעכו"ם, ופסק הרמב"ם שרק לישראל מועיל תשובה, דכתיב ועובר על פשע לשארית נחלתו, היינו לזה השארית שלא ידברו כזב, כמו שנאמר (צפניה ג יג) שארית ישראל לא ידברו כזב, ואצל עכו"ם כתיב אשר פיהם דיבר שוא, אמנם אם השקרן עושה תשובה בשבת, אף מי שהוחזק לכפרן, הבי"ד של מעלה מאמינים לו שלא יחטא עוד, ומקבלים שם את תשובתו, לפי שאימת שבת עליו ולא ישקר, ע"ד שבחול אין מאמינים לע"ה אם אמר שהפריש תרומות ומעשרות, ובשבת תנן (דמאי פ"ד מ"א) שואלו ואוכל על פיו, והנה כאשר יצא קין מלפני ה' פגע בו אדם הראשון ואמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי, היה תמיה לאדם הראשון איך האמינו לו, אחרי ששקר לפני המקום ואמר (בראשית ד ט) השומר אחי אנכי, ונפל בדעת אדם הראשון שזאת גרם לו השבת, מחמת שעשה תשובה בשבת, ומחמת אימת שבת שעליו מאמינים לו שלא ישקר, ע"כ פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת וגו'. וכ"כ בס' צרור המור: כתיב (שמות לא טז) ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת' אותיות 'תשובה', היינו לעשות תשובה בשבת. עכ"ל כ"ק אדמו"ר (שליט"א) זצ"ל].

כה. נפלאות הסבא קדישא ח"ב כ"ח. מפי ש"ב החסיד ר' ראובן יהושע ז"ל מדעמביץ, נכד הסב"ק. כו. הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדז יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא ח"ב כ"ח:.

עד אחר גמר תפילתו, וכן היו נוהגים בניו ונכדיו הצדיקים הקדושים זי"ע [כז].

שונות

א. הקפיד רבינו הסבא קדישא שלא להשתמש אלא במי שאינו בר אוריין כלל, והחזיק אצלו משמש עבורו שלא יבין אף פרשה אחת שבתורה. ופעם אירע ששמש אותו אדם שהיה סובר עליו שהוא עם הארץ, ואחר כך ראה שהלה הבין חומש עם פרש"י, לא רצה להשתמש בו יותר [כח].

ב. היה לו להסבא קדישא מורה שעות בחיקו [כט].

ג. היה רגיל לעשן 'לולקא ציבעך', ודרכו בקודש של מרן הסבא קדישא ידוע, שבכל עת שהיה לו לתקן איזו ענין קשה, או לבטל איזו גזירה רעה, היה דרכו לסגור את עצמו בחדרו, ולעשן הלולקא ציבעך שלו, והלך אנה ואנה על פני כל החדר, והיה מיחד יחודים נוראים, עד שזכה לבטל הגזירה רעה שלא תבא. והרבה פעמים אירע, שהיה לו עתים שלא הניח להיכנס אצלו שום איש, יהיה מי שיהיה, וישב בחדרו סגור ומסוגר כמה ימים, עד שפתח חדרו ונתן ברכתו לאיש ואיש, ורוב פעמים בעת שנגזר איזו גזירה ח"ו ורצה לבטלה אירע, שלא הכנים אליו שום אדם עד שביטל הגזירה [ל].

ד. הסבא קדישא היה בקי במלאכת ה' זו שחיטה ומילה, אמנם החמיר מאד בענין התמנות שו"ב, שיהי' ירא שמים באמת לאמתו, ואז נתן לו כתב קבלה על שחיטות כידוע [לא].

הערות וצייונים

כז. הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדז יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא ח"ב כ"ט. **כח.** הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדז יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא ח"ב כ"ח. **כט.** נפלאות הסבא קדישא ח"ב י: מפי ש"ב החסיד ר' ישע'י ז"ל נכד הסבא קדישא. **ל.** הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדז יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא ח"א ט:; ח"ב כ"ט. **לא.** עי' בס' נפלאות הסבא קדישא ח"ב ו'. מפי הה"צ רבי אלימלך יעקב יצחק זצ"ל מקיעלץ, ששמע מכ"ק חותנו הה"ק רבי הלל פינקלער זצ"ל מראדישץ, ששמע מק"ז הסבא קדישא זצ"ל, ושם כ. מכתבי החסיד ר' נתן דוד באראן ז"ל מק"ק גארשקאוויץ יצ"ו, נכד הסבא קדישא, ששמע מהה"ק בעל מנחת

ה. רבינו הסבא קדישא לא נשק לבניו ולבנותיו הקטנים מעולם, וכן בניו ונכדיו הקדושים היו זהירים בזה [לב].

ו. רבינו הסבא קדישא הקפיד על הנשים שהיו אומרות התחינות, הן הנדפסים בלשון אשכנז או בזארגאן וכן שאר התחינות, אשר לא נודע בבירור מי חיברם. ולפעמים כשבאו אליו אנשים או נשים אשר הכיר אותם לחרידים וצנועים (פרומע), להפקד בדבר ישועה ורחמים, שאל

הערות וצייונים

אלעזר זצ"ל ממונקאטש. ושם בעמוד ל"ו ע"א, מועתק מכתבי החסיד ר' נתן דוד הנ"ל ששמע מבית אבותיו ז"ל, שפעם אחד בא לפני רבינו אברך אחד ובקש הימנו כתב קבלה על הלכות שחיטה, והאברך לא הוטב בעיני רבינו לתת לו כתב קבלה, והשיב לו מרן הסבא קדישא בלשון קדשו לשון חכמים, אני בעצמי גם כן רצייתי להיות שו"ב, והתחלתי ללמוד הלכות שחיטה, וראיתי כתוב בספר תבואות שור סימן א' דהשוחט צריך להיות דרכיו מתוקנים ויראת ד' על פניו, וכך הנני לומד ולומד ועדיין לא גמרתי הסימן הראשון וד"ל, ולא נתן לו כתב קבלה. ע"כ. ולפי דברי הס' נפלאות הסבא קדישא (ח"א דף י"א ע"א) היה מעשה זו כמה שנים אחר נשואי רבינו הסבא קדישא, כאשר חותנו לא היה ביכלתו לספק לו פרנסתו, מחמת שגם הוא בעצמו סבל מדחקות ועוני ר"ל, וחשב רבינו בדעתו שיראה ללמוד את מלאכת השחיטה כדי להפיק מזה פרנסתו, ואז קבע לעצמו שיעור ביו"ד הלכות שחיטה ובס' תבואות שור הלכות שחיטה. ויהי בלמדו הסימן הראשון 'דהשוחט ראשית צריך להיות דרכיו מתוקנים ויראת ה' על פניו' התישב בדעתו ואמר אם כן אין העסק הזה עבורי, וצריך אני לקבל על עצמי מקודם לתקן דרכי ולהיות ירא שמים! ופסק אז מללמוד הלכות שחיטה, וחזר לשיעוריו הקודמים ועבודתו הקדושה. ובס' נפלאות הסבא קדישא (ח"ב דף ל"ו ע"א) נעתק מכתבי החסיד ר' נתן דוד הנ"ל, ששמע מאיש נאמן, שפעם אחת בא לפני רבינו אברך אחד לבקש הימנו כתב קבלה על הלכות שחיטה, והאברך לא הוטב בעיני הסבא קדישא לתת לו כתב קבלה, אבל מאד הפציר בו והבטיח לו שיתנהג בכל החומרות ומדת חסידות, והראה למרן הק' גודל חריפות ובקיאיות בענין זה, אשר היה למדן גדול ומומחה מאד באמת. וכאשר ראה מרן הק' שמפציר בו מאד הלך עמו לקרן זוית אחת, והוציא את הפאטשיילע (מטפחת אף) שלו, והעבירו כנגד עיני האברך, והראה לו באיזה אופן דנים את השוחטים בעולם העליון אף על דברים שנראים דקים. ובתוכם הכיר האברך שו"ב אחד שהיה ממכיריו שזה לא זמן כביר נפטר לעולמו, איך ובאיזה אופן שהיו דנים אותם, ונתעלף מאד מגודל החרדה, וכאשר השיב רוחו אליו נסוג אחור ולא רצה לדבר מזה כלל, כי אמר שאין זה עסק עבורי]. **לב. הרב ראובן חיים אלכסנדר צארנינע ז"ל** מק"ק לאדו יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא ח"ב כ"ח. ושם נאמר: שפעם בהיות רבינו בפשעדיבארז, אז הביא נכדו הה"ק רבי הלל פינקלער זצ"ל מראדישץ, (אשר היה דר אז שם בימי חורפו) את ילדתו, (ה"ה הרבנית הצדיקת מרת רבקה פעריל ע"ה שהיתה אז בת שלשה חדשים) לתוך חדרו, להראותה לזקינו הסבא קדישא שיברך אותה, וראה אז אביה איזה דבר חכמה ממנה, ונשקה על ראשה. והביט עליו זקינו הסבא קדישא בתמהון, אז הבין הה"ק רבי הלל זצ"ל שרצון ק"ז היא שגם הוא יתנהג כן, שלא לנשק אף לבניו ובנותיו

אותם אם אומרים תחינות, ופקד עליהם שלא לאומרם. ואשר על כן העתיק לבנותיו ולכלותיו ולנכדותיו בלשון אשכנז, את התפילה הקדושה שתקן רבי ר' אלימלך זי"ע מליזענסק לאומרו לפני התפלה וכדומה, כדי שיבינו מה שידברו^[ג].

ז. לחסיד אחד אירעו לו סיבויים שלא היו מתקיימים אצלו בנים ר"ל, ונסע לראדשיץ והתנצל לפני רבינו הסבא קדישא והתמרמר לפניו על זה, וצוה עליו רבינו שיקרא את שם בנו אשר יולד לו משמות חיות השדה, לסגולה שיתקיימו בניו מעתה. ואכן קרא את שם בנו הנולד לו 'צבי זאב' והאריך ימים, והוליד בנים ובני בנים חיים וקיימים^[ד].

ח. סגולה בדוקה היתה מקובלת מבית רבינו הסבא קדישא, על כל דבר ישועה ורחמים, ובפרט על כל צרה שלא תבוא, לנדב לצדקה [לעילוי נשמת רבינו ישכר בער ב"ר יצחק מראדשיץ, זכותו תגן עלינו], מעות במספר י"ט, (כמספר קטן של שם רבינו הסבא קדישא 'ישכר בער'), ויפרט בקשתו, ובעזר ה' יצליח בזכות רבינו הסבא קדישא^[ה].

הוא היה אומר:

א. מותר למכור ספר תורה, כדי לקנות בזה מיחם ולהכניסו לתוך המקוה טהרה להחם המים, כי אמר שהנשים פוסקים להוליד לפני זמנם מחמת הטבילות במים קרים^[ו].

הערות וצייונים

הקטנים. לג. הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדז יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא ח"ב כ"ח עמוד ב'. לד. נפלאות הסבא קדישא ח"ב כ"ב: מפ"ה החסיד ר' משה אהרן ז"ל, נכד החסיד ר' ישראל ע"ה בעל העובדא. לה. מפ"ה נכדי הסבא קדישא. ובס' נפלאות הסבא קדישא ח"א ל"ט ע"א נעתק מכתבי החסיד ר' ישעי' לערמאן ז"ל, בשם אחיו הגה"צ רבי שמחה בונם זצ"ל מק"ק קראשנעוויץ יצ"ו, ממקורבי רבינו הסבא קדישא ז"ל, שפעם אחת בא כפרי אחד לפני הסבא קדישא, והתנצל שיש לו משפט קשה בערכאות שלהם, וצוה עליו רבינו הסבא קדישא ליתן סכום י"ט (פרוטות) לצדקה ויצליח, ולפום ריהטא היה הדבר לפליאה, (אצל זקני החסידים) ויאמר הסבא קדישא: הנה כתיב (דברים ב כח) כי 'גוי אובד' עצות ואין בהם תבונה! (ותיבת 'גוי' בגמטריא י"ט), וכך היה שהצליח במשפטו, והגוי נאבד מן העולם, ומאז והלאה נתפשט המנהג בהמון עם לאומרה את הפסוק הנ"ל בכל עת שנדיר צדקה בעבור מרן הסבא קדישא. לו. נפלאות הסבא קדישא ח"א מ: מכתבי ש"ב הגה"צ רבי משה ליפשיץ ז"ל אב"ד דק"ק בריגל יצ"ו, ששמע

ב. סגולה לעין הרע לומר הפסוקים המתחילים באות נ' ומסיימים באות נ' [לז].

ג. אם האדם הוא בעת צרה וסכנה ר"ל, אזי הוא סגולה גדולה להנצל מהסכנה, להתדמות לפניו צורת רבו! [לח]

ד. ערבה בהושענה רבה הוא תיקון גדול לחטא הידוע רח"ל, כי ערבה גימטריא זרע [לט].

ה. אם אדם רוצה ומסכים בכל לבו למעמדו שהוא כעת, (אז מען וויל וויא אזוי עס איז), יהיה איך שיהיה, אזי מסכימין עמו מן השמים כמו שהוא רוצה בכל משאלות לבו, (איז אזוי וויא מען וויל) ! וזה הוא לימוד ארוך, וכן הוא באמת [מ].

ו. בסעודת מצוה, אפילו כשאוכלים דרך רעבתנותא, נתעלין כל הניצוצות [מא].

הערות וצייונים

מפי זקינו הגה"צ רבי טובי' ליפשיץ ז"ל האב"ד דק"ק בריגל יצ"ו, ששמע מק"ז מרן הסבא קדישא זצ"ל. לז. שם ח"ב כ"ב: מפי החסיד ר' אהרן שמואל ליכטיג ע"ה מק"ק קראקא יצ"ו, ששמע מהה"ק מחענטשין זצ"ל, ששמע מהחסיד ר' מענדל ז"ל שו"ב דק"ק פינטשוב יצ"ו, זקינו של החסיד ר' אהרן שמואל הנ"ל, ששמע מפ"ק מרן הסבא קדישא. לח. שם ט. לט. שם ח"א נ: מכתבי החסיד רבי ישעי' לערמאן ע"ה, ששמע מאחיו הגה"צ רבי שמחה בונם זצ"ל מקראשניעוויץ]. מ. שם ח"ב ל"ה: מכתבי ש"ב החסיד ר' נתן דוד באראן ז"ל מק"ק גארשקאוויץ יצ"ו, ששמע מאבותיו הק' נכדי הסבא קדישא. וע"ע בביאור הענין בט' מפיהם ומפי כתבם ח"ב ע' קל"ה, ובט' אור החכמה פ' מקץ ד"ה ותעמדנה. מא. עבודת הלוים ח"ב ערך אכילה נ"ב.

ליקוטים על התורה

פרשת נח

אלה תולדות נח נח איש צדיק. לכאורה כפל תיבת נח למה, אלא הפי' הוא, אלה תולדות נח נח איש צדיק, כי אע"פ שכבר היה נח צדיק, משבח אותו התורה הקדושה כי לא הלך בגדלות עם ה', אלא עשה את עצמו כמו תינוק ושאר אלה תולדות, תמים היה בדורותיו, שהלך עמו בתמימות, את האלקים התהלך נח, לפי שעדיין צריך לחינוך.^[א]

פרשת לך

למען ייטב לי בעבודך וחיתה נפשי בגלגלך. פרש"י יתנו לי מתנות. ולכאורה הלא בספר משלי (ט"ו כ"ו) כתוב מפורש 'שונא מתנות יחיה', והאיך יאמר אברהם כי יחיה הוא ע"י קבלת המתנות. אלא הפשט הוא, דאח"כ המה יתנו מתנות, ואני אהגבר עליהם ולא אקח מהם מאומה, ועל ידי זה אחיה לאורך ימים.^[ב]

ויוצא אותו החוצה, ויאמר הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם, ויאמר לו בה יהיה זרעך. מכאן רמז מן התורה למצוות נר חנוכה של חכמים. ויוצא אותו החוצה, רמז שמצוה להניחה על פתח ביתו מצוה. הצט נא השמימה וספור הכוכבים, רמז שמצוה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, כי לאחר שקיעת החמה מתחיל ללכת הכוכבים. אם תוכל לספור אותם, היינו שיהיה מוסיף והולך כדברי צית הלל. ויאמר 'לו' אם יהיה זהיר צל"ו נרות חנוכה. 'כה', החל מיום כ"ה כסלו. יהיה זרעך, יזכה לצנים תלמידי חכמים, והוא ע"ד רש"י (שבת כג.) דמ"ש שם חז"ל בגמ' הרגיל צנר הויין ליה צנים תלמידי חכמים, היינו גם כן צנר חנוכה.^[ג]

הערות וצינונים

א. נפלאות הסבא קדישא ח"א נא. מכתבי החסיד רבי ישעי' לערמאן ע"ה, ששמע מאחיו הגה"צ רבי שמוחה בונם זצ"ל מקראשניעוויץ. ב. בישישים חכמה ע' ק"א. ג. נפלאות

פרשת וירא

אל נא אחי תרעו. היינו אם אינם יכולים להתפלל ולפעול עם התפלות ותחנונים חלילה, אזי הוא העצה 'אחי תרעו', להתחבר עם רעים, ולסעוד יחד צאהצה ואחזה וריעות, כי מתוך שסועדים יחדיו מציאה לידי התחברות, ואז נחשב להקצ"ה כאלו כיונו בכל הכונות הראויות לכיון צתפילתם, ועל ידי זה ישיעם ממאוקותיהם^[א].

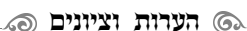
פרשת חיי

וישם לפניו לאכל ויאמר לא אוכל עד אם דברתי דברי ויאמר דבר ויאמר עבד אברהם אנכי וגו'. הנה על אליעזר עבד אברהם אמרו חז"ל (צ"ר נט ט) שנקרא נדיק, וגם עליו כתבו ז"ל (שם) המושל בכל אשר לו שהיה שליט צינרו כאברהם, וצדאי היה מקיים התורה ודקדוקי מצות כמו שהיה מורגל צצית אדונו אברהם, וצטח לא אכל קודם התפלה מה שאדונו אברהם היה הראשון ממתקני התפלה, לכן כאשר הכינו לפניו הסעודה וצקשו ממנו שיאכל היה הוא טרם התפילה, על כן השיב להם לא אוכל עד אם דברתי דברי, היינו עד שאתפלל מקודם. ויאמרו לו המה 'דברי', היינו חטוף גמר תפילתך מהר ולך אכול צשמחה לחמך. ויאמר עבד אברהם אנכי, היינו אינני מסוגל להתפלל צמהירות אלא צמתיונות וצהכנות הלצ מקודם, כי כן ראיתי אצל אדוני אברהם^[א].

פרשת וישלח

ואתה אמרת הישב איטיב עמך. ולכאורה צ"ב היכן מצינו צתורה שהצטיב לו הקצ"ה צלשון הטצה שייטיב עמו, ומאי זה כפל הלשון היטב

הסבא קדישא ח"א נ. מפי ש"ב הה"צ רבי פנחס לערער זצ"ל מחעלם, בשם הסבא קדישא. ד. נפלאות הסבא קדישא ח"א מ"ט. מפי הה"ק רבי אליעזר דוד זצ"ל מראדשיץ בשם ק"ו הסב"ק. ועי' ד"ז בס' זרע קודש פ' וישלח, ובס' אור לשמים פ' וירא בשם הרבי מלובלין, ומסתבר שהסב"ק אמרם בשם רבו החוזה מלובלין זי"ע. ה. נפלאות הסבא קדישא ח"ב ל: מפי דודו הה"צ רבי אליעזר דוד זצ"ל מראדשיץ בשם הסבא קדישא.

איטיב. וי"ל דהנה ידוע (זח"א רנו.) דשצעת ימי הצנין הם כנגד השצעה רועים, יום הראשון מרומז נגד אברהם אבינו ע"ה שהוא דרגא דחסקד, יום שני מרומז ליצחק אבינו ע"ה שהוא דרגא דגבורה, יום שלישי מרומז ליעקב אבינו ע"ה, שהוא דרגא דתפארת, וכן שאר הימים עיי"ש. והנה ציוס שלישי נכפל צו כי טוב, ואמרו רז"ל (ב"ר דו) הטעם, מפני שציוס שני לא נאמר צו כי טוב, לכן ציוס שלישי נאמר צ' פעמים כי טוב, אחד לגמר מלאכת יום השני ואחד לגמר מלאכת היום. וזהו הפירוש ואתה אמרת היטב איטיב עמך, הוא המאמרות שאמר הקב"ה שבהם צרף את העולם, וציוס השלישי אמרת שני פעמים כי טוב שהוא מרומז נגדי, וזה מה שפירש רש"י ז"ל היטב בזכותך איטיב בזכות אבותיך, דלכאורה תמוה על זה שזכות יעקב אבינו ע"ה לצד לא היה כדאי לזה, אלא הוצרך גם זכות אביו, ולפי זה ניחא שהוא מרומז נגד השני ימים, יום שני ויום שלישי שהוא נגד הצ' אבות יצחק ויעקב, זכותם יעמד לנו ולכי"א[1].

וישתו וישכרו עמו. פירש רש"י מדברי המדרש 'ומיום שמכרוהו לא שמו [הס] יין, ולא הוא שמה יין, ואותו היום שמו'. פעם אחת בשבת קודש פרשת מקץ, כשהיה אה"ז [הה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר] זוק"ל מיסב בשלחן עם לדיקי הדור שהיו אז, שאל לפניהם, בשלמא יוסף שהכירם שהם אחיו לכן שמה יין, אבל המה שלא ידעו שהוא אחיהם, אם כן כיון שמיים שמכרוהו לא שמו יין אמאי שמו עכשיו. והשיב הה"ז הקדוש הרבי נתן דוד ז"ל משיללואווע בשם הסבא קדישא הרבי ר' צער זוק"ל מראדשיץ, שאמר בדרך בדיחותא 'כיון שהוא נותן משקה - אם הוא' וד"ל. ענה ואמר אה"ז [הה"ק רבי יחזקאל מקאזמיר] זוק"ל אמריו הוא בעומק, והוא שמוכח מכאן, שאף שיש לו לאדם איזה הנהגות וגדרים וסייגים בחסידות, אמנם כשיודמן יחד עם חסיד עובד ה' בצומת, אזי יניח ויעזוב את ההנהגות והגדרים שלו של חסידות, בשביל לשמות אתו יחד צעודת ה'. והנה אותו היום שהיו השצטים מסובים עמו יום שבת קודש היה, כדאיתא במדרש (ב"ר י"ב ד), ואף שהיה להם סייג וגדר שלא לשמות יין אף ציוס השבת, מכל מקום עזבו את גדרם זה וישתו וישכרו עמו, כי הציוס שאח ולדיק הוא צעודתם להשם

◉ הערות וצינונים ◉

ו. נפלאות הסבא קדישא ח"ב ל"ג. מפי החסיד ר' יוחנן לאופער ז"ל מק"ק לאדז יצ"ו, ששמע מהגה"צ רבי מאיר יהושע גילערנטער זצ"ל אב"ד דק"ק קלימנטוב יצ"ו, בשם רבו

יתברך, וכי הוא באמת ירא שמים, כי הרגישו התלוצצותו ודציקותו זה, כמו שנאמר (שם) וישא 'משאות' מאת פניו אליהם, היינו מלשון (ר"ה כ"ג:) משיאין משאות, היינו התלוצצות פניו אליהם^[1].

ובני דין חושים. פירוש אס דניס הצנים [את עצמם], חושים, אז יהיה הגאולה חיש מהרה, והצן^[ח].

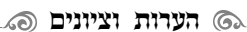
פרשת ויגש

ויגש אליו יהודה. אמרו חז"ל (ב"ר מט ט) אין הגשה אלא תפלה, היינו שהכנסת ישראל הנקראים 'יהודה' נגשים אל ה' בתפלה, ויאמר צי אדוני וגו' ואל יחר אפך בעבדיך, שלא תגזור גזירות רעות עלינו בני ישראל, כי כמוך כפרעה, שאף אס תגזור עלינו גזירות רעות יהיו לדיקים שיצטלו אותם, כאמרם ז"ל (מו"ק ט"ז:) הקצ"ה גוזר והלדיק מצטל, וח"ו עוד יוכל להיות כי כמוך כפרעה, מה פרעה גוזר ואינו מקיים וכו', על כן יותר טוב שלא תגזור כלל! ^[ט]

פרשת שמות

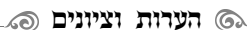
בעת שנתפרסם שמו של רבינו הסבא קדישא בעולם היה באים אליו הרבה אנשים ממקומות רחוקות, ועל ידי זה הוכרחו להמתין שמה זמן רב

הסבא קדישא. ז. דברי ישראל פ' מקץ. ובפשטות יובן דבריו הקדושים ביותר עפי"י מ"ש בס' משענת משה סו"פ מקץ, בשם הה"ק רש"ב זצ"ל מפרשיסחא, שהטעם שאחי יוסף לא שתו יין לא היה מפני איזה נדר, אלא בשביל שהיה חסר להם אח [ברודערשאפט], ולא היה היחוד בשלימות, ועתה כאשר היה יוסף עמהם, הרגישו [האחים הקדושים ויוסף הצדיק עמהם] בשלימות היחוד, ע"כ [העמיד להם יוסף 'משקה' לשתות, וגם המה הרגישו והבינו זאת], ולכן שתו אותו היום, עכ"ד. וזהו מ"ש הסב"ק 'כיון שהוא נותן משקה - אח הוא'. ח. [נפלאות הסבא קדישא ח"א מ"ט. מכתבי הגה"צ רבי חיים צבי זצ"ל אב"ד דק"ק זאכוויכוואסט יצ"ו, ששמע ממחותנו הסבא קדישא זצ"ל. ג. נפלאות הסבא קדישא ח"א כ"ט: מ'. מכתבי ש"ב הגה"צ רבי חיים'ל ט"ב זצ"ל ראב"ד דק"ק בריגול יצ"ו, ומכתבי ש"ב הגה"צ רבי משה ליפשיץ זצ"ל אב"ד דק"ק בריגול יצ"ו, בשם זקנים הגה"צ רבי טובי ליפשיץ זצ"ל אב"ד דק"ק בריגול יצ"ו נכד רבינו הסבא קדישא.

עד שיכלו להכנס לקודש פנימה, וכמה פעמים אירע שלא הכניסו אללו שום איש מטעם הכמוס אמו. פעם בצוקר צעת שהרצה העם לזוא, וחדר הסבא קדישא היה מלא צעם היוצא ונכנס, היה כמה אנשים שהתגנבו אל חדר הסבא קדישא דרך חדר הרצניית ע"ה, ותיכף כאשר ראה אותם רצינו הסבא קדישא, עוד טרם קיבל אותם, שאל אותם צחרדה האם לא הערתם את הרצניית משנתה, וכאשר ענו לו כי לא העירו אותה כי הלכו צנתה, אמר אליהם רצינו אני מקפיד מאד שלא יצטערו אותה כחוט השערה, שמעו ואספרה לכם, צנעורי צעת שהייתי כשנה אחר הנשואין, וחותני לא היה ציכלתו להחזיק אותנו, והוכרתתי לקחת לי איזה מסחר שארויח מזה על פרנסתי, וקניתי איזה דבר והלכתי עם סחורתי למכור מכפר לכפר או לעיירות הסמוכות, והרוחתי צכל יום כדי פרנסתי, וזנתי לצני ציתי צאופן זה זמן מה. פעם אחת צעת הליכתי לרגלי מסחרי התישצתי צדעתי ואמרתי צלצי, וכי זאת יהיה תכלית שלי שאצלה כל היום צזה, וכי צשציל זה צאתי לעולם הזה, שאעסוק כל היום צמשא ומתן, מצלי לחשוב מאומה על התכלית האמתית, ועלה צרעיוני לפרש הפסוק (שמות א כג) 'כל הצן הילוד היאורה תשליכוהו וכל הצת תחיון', כל הצן הילוד היאורה תשליכוהו היינו, שכל זכר הילוד יעסוק צתורה הנמשלה למים, וכל הצת תחיון היינו, שאשמו תעסוק צמשא ומתן על המחיה ועל הכלכלה, וצזה נתחזקתי וחזרתי לציתי צלא פדיון. וצצואי לציתי שאלה אותי הרצניית אם הצאתי לה מאומה על מזונות היום, ואמרתי לה מה שעלה צרעיוני צעת הליכתי צדרך. וכאשר שמעה זאת קבלה עליה צאהצה את כל זאת, והתחילה תיכף לסחור ולילך מכפר לכפר כאשר אני הלכתי, וכן עשתה זמן רב צאמונה, ותקס צעוד לילה ומתן טרף לציתה, וסיים רצינו הסבא קדישא ועתה מצינו עד כמה חייב אני לכבד אותה, כי יש לה חלק צתורה ועבודה שלי^[1].

משה משה ויאמר הנני. כשהציעו ראשי ק"ק פשעצדורו יצ"ו לרצינו הסבא קדישא שימלא כסא כבוד הרצנות צעירם, אמר להם הסבא קדישא: על הכתוב משה משה ויאמר הנני אמרו חז"ל (זבחים ק"ג). שציקש משה רצינו ע"ה מלכות, וכן אמרו צמדוש (שמו"ר ז ו) הנני לכהונה ולמלכות. והנה כאשר צוהו השי"ת לילך אל פרעה להוציא את בני ישראל ממצרים, השיצ לו משה

י. הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדו יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא

מי אנכי כי אלך אל פרעה, ולכאורה קשה על זה מאד, היתכן כזאת במשה רבינו ע"ה שהיה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה. אך יש להצין הדבר במשל למה הדבר דומה, לאיש צווי ושפל אשר מלאכתו לנקות את ארובות העשן, (הנקרא 'קוימן קערער'), אם ילצשהו אחד בחלוקא דרצנן, בצגדי משי וגם קאלפיק שהרצנים לוצשים אותו, וכי יטעה איש צו ולא יצין כי הוא אינו ראוי לאותו אינטלאל, אלל שלצשו אותו כן כדי לשחוק ממנו, כי כן דרך העולם אם רוצים לשחוק מאיזה אדם צווי ושפל, אזי מלצישים אותו צגדי שררה וכבוד, והוא ללעג וקלס צעיני כל. וזוה יוצן שפיר במשה רבינו ע"ה, שהיה עניו ושפל צרך צעיניו צאמת, עד כדי כך שהיה נדמה לו שהוא שפל וגרוע מכל האדם אשר על פני האדמה, ולא נמצא בעולם פחות ממנו, על כן כשנראה אליו ה' צפעס הראשון, הרגיש צעצמו שצטח אינו ראוי לזה, ואין זאת אלל שמנסין אותו מן השמים צכדי לעשות שחוק הימנו, ולוה אמר אם כן תוכל לעשות אותי גם מלך, ואמר לו הקצ"ה אל תקרב הלום, ואמרו חז"ל (וצחים ק"ג.) זו מלכות. אבל אחר כך כאשר אמר לו הקצ"ה לכה ואשלחך אל פרעה והוצא את עמי בני ישראל ממצרים, השיב ואמר מי אנכי, שפל כמוני שאהיה ראוי להתיצב לפני מלכים ולעמוד במקום גדולים, ואף גם לפעול דבר גדול כזה להוציא את בני ישראל ממצרים, אשר צטח ישחוק משפל כמוני ואהיה ללעג צעיניהם, ואם ניחא לך צוה אזי תן לי גם כהונה ומלכות, ואז יהיה עוד יותר ממה לשחוק ממני. כן היה אלל משה רעיא מהימנא. ולוה - סייס הסבא קדישא את דצריו - נגמר צלצי להתרצות לכם, ולהסכים עמכם לקבל עלי את כסא הרצנות משם, כי אם רוצים צשמים שאהיה לשחוק צעיני הצריות אזי ישחוק ממני גם כן צדצר הוה! וכן היה, רבינו הסבא קדישא קיבל עליו את הרצנות דק"ק פשעדצארז יצ"ו[א].

הערות וצייונים

ח"א י"ב. יא. [נפלאות הסבא קדישא ח"ב ל"ה. מפי החסיד הישיש ר' יעקב זאב זילבערבערג ע"ה מק"ק לאדזו יצ"ו, ששמע מהחסיד ר' אלימלך ז"ל מאוזאראוון, תלמיד רבינו הסבא קדישא.

פרשת בשלח

כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך בי אני ה' רופאך. ולכאורה ז"ב, אם את המכה לא ישים כלל על בני ישראל, אם כן מה צורך יש ברפואה, באמרו 'כי אני רופאריך', וכן רש"י ז"ל מדקדק בזה. אמנם הציבור הוא, אם הקצ"ה עושה דין צדומות העולם, והלא המה אינם יכולים לקבלם מאהבה, אזי יחשב להם זאת למחלה. אבל אם ח"ו נשלח לבני ישראל איזה נער ח"ו, הרי הוא יודע שרק טוֹבֵתוֹ הוא צוה, ואין זה מחלה, והיסורים גופא אליו לרפואה. לכן אמר הקצ"ה 'כל המחלה אשר שמתי במצרים', היינו כנ"ל אשר להם הוא למחלה, לא אשים עליך, והטעם כי אני ה' רופאך, כי אתם ידעתם שהכל הוא טוֹבֵתוֹ, וכל מה שהקצ"ה עושה הוא רק טוֹבֵתוֹ ורפואות^[יב].

פרשת משפטים

דרבו של רבינו הסבא קדישא היה לרפאות את החולאים הבאים אליו ברפואות שונות, לזה נתן שיריים מפרוסת המוציא שלו, ולזה נתן ממניי הבאר, אשר היתה נמשכת לו מתוך הבאר אשר היה סמוך לביתו ע"י שפופרת של קנה, ותיכף ומיד נתרפאו כל מי ששתה מהמים האלו, ויהי זאת לנס ולמופת לעין כל. ובראות רבינו הסבא קדישא שאנ"ש מתמיהים על זה, ענה ואמר להם הלא זה מרומז בפסוק בתורה הקדושה (שמות כג כה), 'ועדתם את ה' אלוקיכם וצרך את לחמך ואת מימך והקירותי מחלה מקרבך', היינו דאם עובדים את השי"ת כמו שכתוב בתורה, אזי יצרך השי"ת את הלחם ואת המים שלו, שיהיו זיכלתם לרפאות לכל מיני חולאים שבעולם!

[יג]

פעם אחת זקש אחד ממשמשיו את מרן הסבא קדישא איזו סגולה לפרנסה. ואמר לו הסבא קדישא: תפלה ציבור סגולה לפרנסה ולצריאות

הערות וצייונים

יב. משנה למלך פ' בא, וכותב: 'שמעתי מפה קדוש אדמו"ר מצאנז זללה"ה כמה פעמים, שהיה משבח ומפאר מאד [זה] המאמר של קדוש ה' כק"ש מו"ה דוב בער מראדישיץ זלה"ה'. יג. נפלאות הסבא קדישא ח"א י"א: מפי הה"ק רבי חיים אשר זצ"ל מראדישיץ.

השלימות! ואמר: כתוב בתורה (שמות כג כה), 'ועזדתם את ה' אלקיכם וצרך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה מקרבך', 'ועזדתם את ה' אלקיכם' זו תפלה, כאמרם ז"ל (תענית ג.) איזה עבודה שבבזו היא תפלה, וכתיב 'ועזדתם' בלשון רבים לרמוז על תפלה בניצור דוקא, ועל ידי זה 'וצרך את לחמך ואת מימך' היינו פרנסה בריות, 'והסירותי מחלה מקרבך' היינו שיהיה גם צריא^[ד].

אגב. לימים בא לפני רבינו הסבא קדישא איש אחד מחסידי קאצק, והתנצל לפניו שאין לו פרנסה, וכל אשר הוא עושה איננו מכלית, וכל המסחר הבא לידו נעשה אשפה אצלו ר"ל, ובני ביתו נועקים ללחם ואין, וגם יש לו בת בוגרת אשר כבר הגיעה לפרקה, פרק בתולה נשאת, ואין צידו פרוטה לפרטה. וישאלהו רבינו אם אומר תחנון בכל יום, החסיד צשמעו השאלה הזאת היה צוש וירא מלהגיד האמת שאיננו אומר תחנון, לכך שתק מתחילה, אבל רבינו צראותו כי אין עונה לו שאלו פעם שנית אם אומר תחנון בכל יום, החסיד צראותו שלא יוכל לרמות את מרן הסבא קדישא אמר, מה אכחד לאדמו"ר והאמת מוכרח אני להגיד, כי אינני אומר תחנון! ושאל אותו רבינו מאיזה זמן פסקת מלומר תחנון, וכאשר אמר לו האיש שאיננו זוכר הזמן, אמר לו מרן הסבא קדישא שינסה להזכיר את עצמו מאיזה זמן פסק מלומר תחנון, והזכיר את עצמו שעוד מנעוריו פסק מלומר תחנון. וזה עליו הסבא קדישא לעשות חשבון כמה תחנונים שחיסר מאז, ועשה חשבון עד שעלה לכמה אלפים, וזהו לו רבינו הסבא קדישא שיאמר כל הסכום תחנון שחיסר וישועתו תלויה בזה, ואם יחסר אפילו אחת מהסכום לא יוכל להושע בשום אופן, ותנאי התנה עמו הסבא קדישא, שכל זה הוא אך אם יקבל עליו מהיום והלאה שלא יגרע מלומר תחנון בכל יום. האיש צשמעו כי ישועתו תלויה בזה קיבל עליו תיכף הפסק, והצטיח שלא יחסר מהיום מלומר תחנון, ולקח עצמו תיכף לעבודה הזאת, וצמשך כמה שצועות גמר כל הסכום תחנון שחיסר, ותיכף צו ציום שגמר הסכום התחיל להצליח ולעלות מעלה מעלה, עד שנמעשר וראה פלאות ה', והיה אחר כך הרבה פעמים אצל רבינו הסבא קדישא להנהות את ביתו^[ט].

הערות וצייונים

יד. נפלאות הסבא קדישא ח"א י. מפי ש"ב החסיד ר' הלל ע"ה, ששמע מדו"ז כ"ק אדמו"ר רבי אליעזר דוד פינקלער זצ"ל מראדשיין. טו. נפלאות הסבא קדישא ח"א כ"ב. בשם

עזוב תעזוב עמו. פרש"י עויזה זו לשון עזרה וכו', לפרק המשא מלמשקל ליה, מליטול משאוי ממנו, והוא מגמרא (ב"מ ל"ג). ועל דרך זה הוא ענין הפדיון שנותנין להצדיקים, שצא האדם אל הצדיק ומצקש הימנו שיתפלל עליו הצדיק, הן אמת שהצדיק מחוייב לרחם ולהתפלל עליו, אולם האדם צריך גם לסייע לו להצדיק בזה, והוא צנתינת מעות אל הצדיק, בכדי שיתרחצ דעתו ויתפלל הצדיק בעדו^[טז].

פרשת ויקרא

על כל קרבנך תקריב מלח. בגמרא (ברכות ה.) נאמר צריח צמלח ונאמר צריח ציסורין, מה צריח האמור צמלח, מלח ממתקת את הצשר, אף צריח האמור ציסורין יסורין ממרקין כל עונותיו של אדם. ז"צ שייכותם הדדי, אלא הענין הוא 'או פיעל געזאלען טויג נישט'. [והיינו מה שאמרו רבנן, מה צריח האמור צמלח, מלח ממתקת את הצשר, לפי שאינו מלוח כ"כ אלא קצת, אף צריח האמור ציסורין סגי בקצת יסורים, ואוף הכי ממרקין כל עונותיו של אדם]^[יז].

פרשת אמור

אמור אל הבהנים. פירש רש"י להזהיר גדולים על הקטנים. פעם אחת היה אצל רבינו צראדשיץ על שבת קודש פ' אמור הגה"צ רבי מאיר יהושע גילערנטער זצ"ל אצ"ד דק"ק קלימנטוב יצ"ו, ממקורבי רבינו, וצארתו שבת היה שם גם מחותנו הגה"צ רבי חיים דוב ליפשיטן זצ"ל אצ"ד דק"ק יאנוב יצ"ו, (בן הה"ק רבי אריה לייבוש זצ"ל אצ"ד דק"ק בריגל יצ"ו, בעל ארי דבי עילאה, אצ"ד הגה"צ רבי משולם זלמן יהונתן מצריגיל, אצ"ד רבי טוביה מצריגיל, שהיה חתן הה"ק רבי ישראל

הערות וצייונים

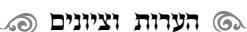
זקינו הה"צ רבי אשר אנטשיל גאטשאל זצ"ל מלאדז]. פז. נפלאות הסבא קדישא ח"א מ"ט. מפי הה"ק רבי חיים אשר פינקלער זצ"ל אב"ד דק"ק ראדשיץ יצ"ו, בשם ק"ז הסב"ק]. יז. לקוטי דברי ישראל פ' תבא. וכ"ה בס' מאו"ש פ' וארא, ובס' ז"ק פ' משפטים, בשם הר"מ מרימינאו זצ"ל .

יחזק צאראן זי"ל מראדשיץ, בן הסבא קדישא, והוא היה אז צפעס הראשונה צראדשיץ. ולפני כניסת רבינו הסבא קדישא אל שלחנו, קדרו שם הגבאים את השלחן, והושיצו את כל אחד ואחד על מקומו הראוי לו, ואת מחותנו הה"ק הנ"ל הושיצו סמוך לכסא הרבי ראשונה, ושני לו הושיצו את הגה"צ אב"ד דק"ק קלימנטוב י"ו, ואחריו ישבו עוד הרבה לדיקים גאוניס וקדושיס. וישאל מחותנו הה"ק אל היושבים סמוכים לו בחשאי האם המחותן שלנו יכול ללמוד, והשתיקו הגה"צ מקלימנטוב לכל ישאל שאלות כאלה על שלחנו, ובחוקך כך נכנס רבינו הסבא קדישא לשלחנו, וישב על כסאו והתחיל לומר בזה הלשון: התפללתי אל ה' לעבדדיגען באשעפער' שיזמין לפי תורה כוז שמחותינו יראה שגם אנחנו יכולים ללמוד, ופתח ואמר, אמור אל הכהנים פירש רש"י אמור ואמרת להזהיר גדולים על הקטנים, 'להזהיר' הוא לשון 'זוהר', מלשון והמשכילים יזהירו כוזהר הרקיע, היינו שהגדולים יאירו ויזהירו את הקטנים! ואמר חילוק צדרך פילפול בקבלה עמוק עמוק, עד שכל היושבים תמהו, כי מעולם לא שמעו מפי קדשו חריפות כזה, והמון עם לא החזיקו את מרן הסבא קדישא ללמדן, גם לא היה דרכו מעולם לומר דברי תורה לפני קידוש, כן היה הרגשתו ורוח קדשו בחוש ממש^[ח].

פרשת בחוקתי

ונתנה הארץ יבולה וגו' ואבלתם לחמכם לשובע וגו'. פירש רש"י אוכל קמעה והוא מתצרך צמעיו. וז"צ דלכאורה אם הארץ תתן יבולה, ומטוב הארץ לא יחסר כל צה, למה לא יהנה מצרכת ה', עד כ"כ שרש"י אומר אוכל קמעה. אלא הענין הוא, שאמרו ז"ל צספרי (עקב י"א טו) שאין אדם מורד צהקצ"ה אלא מתוך צביעה, שנאמר (דברים י"א טו) פן תאכל ושצעת וגו' ורס לצבך ושכחת, וכן אמרו רז"ל (ברכות ל"ג). מלי כריסיה זני צישיה, והצרכה הנשפעת ממרוס מחמת שמירת מלוות ה' וקיומס, נשפעת צאופן שלא יצטוו צהקצ"ה צעל המשפיע מקור החסד, כמאמר הרבי מלוצלין (מובא צס' זרע קודש פ' וישלח), שהוא מתפלל על אדם שיושפע לו ה' עשירות, וצהא

נכלל גם יראת שמים, כי בשפע המקום נכלל כל טוב. ועל כן פירש רש"י ז"ל אוכל קמעה והוא מתבדק במעיו, שלא ינטרף האיש לריבוי אכילה בכלל המציא לידי חטא, אלא אוכל קמעה והוא מתבדק במעיו, וממילא יוסר הימנו הגרמת החטא, ועל ידי זה וישבתם לזכות [יט].

פרשת בהעלותך

והאיש משה עניו מאד מבל האדם. פירוש רשיו"ל 'שפל וסבלין'. ז"צ הדבר הזה במציאות אצל משה רבינו ע"ה לאחר כל הדברות שדיבר הקב"ה עמו פה אל פה. אלא יוצן בהקדם פי' הכתוב (איה ד' ג) בני ליון היקרים המסולאים צפו איכה נחשבו לנצלי חרש מעשי ידי יוצר. פירוש, בני ליון היקרים, אלו הצדיקים העוזרים את השי"ת בכל מצוי נפשו ודמו, ומצויינים המה בתורה הקדושה, וצמעוניהם היקרים והישרים מסולאים הם צפו נגד שאר העם, ואף על פי כן נשבר לזכרם בקרבם מאד כחרס הנשבר, כמאמר חז"ל צריש מס' דרך ארץ (ווטא), שדרכן של תלמידי חכמים ענווים ושפל רוח וכו', ועל זה תמה הכתוב כאן ואומר, איך נחשבו לנצלי חרש, למה נשבר לזכרם כל כך, הלא תלמיד חכם צריך שיהא צו אחד משמיני שצמניית כמאמרם ז"ל (סוטה ה), על זה מתרחק הכתוב, מעשה ידי יוצר, דעל ידי שהם רואים צאמת את גדלות הצורה ית"ש ומעשי ידיו להתפאר, רואים גם מעשיו עם בני אדם, שאף שהם חוטאים ומרגיזין לפניו הוא ארך אפים ורב חסד גם לעוברי רצונו, ומזה נשבר לזכרם בקרבם וצאים לידי שפלות וענוה, ותמיד נדמה להם שעדיין לא ילאו ידי חובתם הגדולה נגד הרם על כל רמים, וכמו כן משה רבינו ע"ה על ידי שראה גדלות הצורה ית"ש יותר מכל האדם, לזה היה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה [יט].

הערות וצייונים

קלימנטוב יצ"ו. יב. נפלאות הסבא קדישא ח"א מ"ח. מפי דודו הה"צ רבי יוסף ברוך גאטשאל זצ"ל, ששמע מפי דוד"ה הה"צ רבי אליעזר דוד זצ"ל מראדישין, בשם מרן הסבא קדישא. כ. נפלאות הסבא קדישא ח"ב ל"ג: מפי ש"ב החסיד ר' נתן דוד באראן ז"ל מק"ק גרשקאוויטץ יצ"ו, ששמע מאבותיו ז"ל בשם הסבא קדישא.

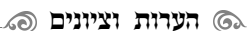
פרשת פנחס

ביום השמיני עצרת תהיה לכם. פרש"י והוא מגמרא (סוכה נה:), לפי שכל ימות הרגל הקריבו כנגד שבעים אומות, וכשבאין ללכת אמר להם המקום, בצקשה מכס עשו לי סעודה קטנה כדי שאהנה מכס. פירוש עפ"י אמרם ז"ל (פסחים ק"ג). כי יותר ממה שהעגל רוצה לינק הפרה רוצה להניק, אכן אם אין העגל מתחיל לינק אין הפרה מורידה את השפע, וכמו כן אם אין ישראל מעוררים את השפע, אזי אין השפע יורד למטה. והו עשו לי סעודה קטנה, לשון סעד, כדי להוריד השפע, ואהנה מכס, בזה שאוריד השפע. או על דרך אומרם ז"ל (שהש"ר) פתחו לי פתח כחודו של מחט, ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם. והו סעודה לשון מסעד, ואהנה מכס, בזה שאוריד לכם הרהורי תשובה [כא].

פרשת מסעי

ויסעו מהר שפר ויחנו בהרדה, ויסעו מחרדה ויחנו במקלות. התורה הקדושה נקראת הר שפר, ע"ד אמרם ז"ל (מדרש תהלים) הנותן אמרי שפר, אלו דברי תורה שנתנו על ידי שופר, שנאמר (שמות יט טו) וקול שופר חזק. ועוד ע"ד לשון הפיוט (שמירת יום ז' דר"ה) שפרו מעשיכם וצרית לא תופר, שעיקרה של תורה שיספרו את מעשיהם לפני הצורא יתצרך שמו. והו פירוש הכתוב ויסעו מהר שפר, אם איש הישראלי נוטה ח"ו אף כחוט השערה מדרך התורה הק', ויחנו בחרדה, תיכף נופלת עליו חרדה, מבלי שיודע מאין באה אליו החרדה, ע"ד הכתוב (תהלים ל ח) הסתרת פניך הייתי נבהל, וצדרי חז"ל (ברכות ס). ההוא תלמידא דהוה קא אזיל אצתריה דרבי ישמעאל צדרי יוסי צשוקא דליון, חזייה דקא מפחיד, אמר ליה חטאה את דכתיב (ישעיה לג יח) פחדו צליון חטאים כו', (עיי"ש במהרש"א). ויסעו מחרדה, אמנם אם מתחרט על זה שנטה מדרך התורה הק', ורוצה לשוב ולתקן מה שקלקל, אזי העצה היעוזה ותקנתו ויחנו במקלות, שיתחבר עמנו אל נדיקי הדור, שנקהלים אלכם לומדי תורה ויראי ה' ואנשים הצריכים לישועה, ועל

כא. נפלאות הסבא קדישא ח"א מ"ט. מכתבי הגה"צ רבי חיים צבי אשכנזי זצ"ל, אב"ד דק"ק זאוויכוואסט יצ"ו, ומחותנו של רבינו הסב"ק זצ"ל.

ידי זה יצא לו גם כן הרהורי תשובה מעומקא ללצא. והמעלות דיצוק חכמים אל נדיקים ותלמידיהם מרמות התורה הק' צמאמר הכתוב (דברים לא יב): הקהל את העם, האנשים והנשים והטף, וגרך אשר צשעריך, למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את הוי"ה אלהיכם, ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת, שהוא כעין מלות הקהל צזמן הצית, כמו שכ' הרמז"ס ⁽¹⁾ והחינוך ⁽²⁾ ובס' אלה המלות ⁽³⁾ שלא קצעה הכתוב אלא לחזק דת האמת כו', ואפילו החכמים הקדושים שיודעים כל התורה כולה חייבים לשמוע כו' עיי"ש [כב].

פרשת עקב

ובל אשר לך ירבה, ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך. הפירוש הוא כן, אם יהיה לך את כל הנאמר צפסוק שם, פן תאכל וצצעת, וצחם טובים מצנה וישצת, וצקרך וצאנך ירציון, וכסף וזהב ירצה לך, אז ורם לצצך, אז תרום לצך צדרכי ה' ותוכל לעצוד אותו צאמת וצחמים, ודוקא אז כשיהיה כל טוב לישראל, ושכחת את ד' אלקיך, יהיה ד' אלקיך שכיה אלך בצצך, כי אין השכינה שורה מתוך עצבות אלא מתוך שמחה ורחבות ידיים [כג].

פרשת ראה

ראה אנכי נותן לפניכם היום. פי' ראה, אם תשמרו הראיה שלכם, אזי אנכי היא התורה, הנקראת 'אנכי' ור"ת אמירה נעימה כתיבה יהיבה (שנת ק"ה), נותן לפניכם, אתן על פניכם, היום, היינו אור התורה, כענין שנאמר (ישעיה ס' א) וכבוד ה' עליך יזרח [כד].

הערות וצייונים

כב. נפלאות הסבא קדישא ח"ב ל"ב: מפי ש"ב הה"ג רבי אלימלך זצ"ל אב"ד דק"ק לאפושנא יצ"ו בשם הסבא קדישא. כג. נפלאות הסבא קדישא ח"א מח. מכתבי ש"ב הה"צ רבי פנחס לערער זצ"ל מחעלם, ששמע מאנשים נאמנים בשם הסבא קדישא. כד. נפלאות הסבא קדישא ח"א נ: מכתבי החסיד רבי ישעי' לערמאן ע"ה, ששמע מאחיו הגה"צ רבי שמחה בונם זצ"ל מקראשניעוויץ.

פרשת שופטים

ושמרת ועשית אותם. פרש"י צת קול מצרכתו 'הצאת זיכורים היום משנה לשנה הצאה'. ז"צ מהו הענין בצרכה הזאת מה שאין כן בשאר מצות. אלא הענין כן הוא, דהנה הפרי שנגמרה ראשונה הוא מטעם מחמת שיש בה ניצוץ הקדוש, ועל ידי זה נכנס הניצוץ הקדוש בצעל הצית, ונתעורר בו ועשה המצוה, מצות זיכורים, והמצוה שנעשה על ידי שנתעורר הניצוץ הקדוש אין יכול להשהות אצלו, על כן צריך אותו שיזכה, ר"ל לשון זכות וצהירות, לשנה הצאה, היינו שיהיה אצלו כל שנה והצן [כה].

ליקוטים על מועדים

פליחות

לך ד' הצדקה ולנו רק בושת הפנים. הלא כל מה שאנו נותנים לך הלא משלך הוא, כי באמת הכל שלך הוא, והגנו מקבלים הכל ממך בתורת נדקה. ולנו רק צושת פנים, כי המקבל נעשה מצויש, כי ההכרח יאלצהו לקבל^[א].

ראש השנה

תקיעת שופר ורדיית הפת חכמה ואינה מלאכה (שבת ק"ז). ויש להזין השייכות זה לזה. אך הענין הוא דתקיעת שופר הוא לעורר רחמים, רחמי עליון בהשפעת חסדים מגולים לכל ישראל, צפרנסה צהרחה וכל טוב, וממילא מוצן דהחכמה בתקיעת שופר היא רדיית הפת לכלל ישראל^[ב].

המעם שאנו נוהגין לאכול דבש בראש השנה, כי 'דבש' נוטריקון 'דיי באזויע שטשענשטשי', והוא מלשון פולין, ופירושו: יתן השי"ת [לנו] מזל^[ג].

באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט (פיוט מוסף ר"ה). הנה אמרו רבותינו ז"ל במשנה (עי' סנהדרין י"ז) צ"ד שדנו כלו לחייב זכאי צדין. וזה מרמו הפייטן באין מליץ יושר מול מגיד פשע, דהרי כאשר דנו כלו חייב נעשה זכאי כאמור, ואז חזר מלת 'פשע' ונתהפך ל'שפע', כי כאמור אין עוד פשע, ואזי כשתהיה עת רצון גדול בשמים תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט, היינו מווני רויחי, כדאמרינן (צ"ה ט"ז) חוק לישראל דמוזני הוא, ונזרכו זהו ישראל בשפע ברכה והללחה^[ד].

הערות וצייונים

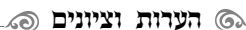
א. ביישישים חכמה ק"ג. מפי החסיד ר' מאיר דוב בהה"צ רבי לוי מוידאמע זצ"ל. ב. נחלי אמונה עמוד ט"ז. ג. נפלאות הסבא קדישא ח"א נ"ו. ד. נפלאות הסבא קדישא ח"א נ: מכתבי החסיד רבי ישעי' לערמאן ע"ה, ששמע מאחיו הגה"צ רבי שמחה בונם זצ"ל

גלמי ראו עיניך ועל ספרך בולם יבתבו (תהלים קל"ט טו). יש לומר צדק משל למלך שחטא בנו כנגדו, והוא מוכרח למסרו למשפט להדיינים היושבים על מדין, כי מלך צמשפט יעמיד ארץ (משלי כט ד), אמנם כשרואה המלך שהדיינים נוטים את הדין לחייב את בן המלך, מה הוא עושה, לוצש עצמו בגדי מלכות, וכתר מלכות על ראשו, ועוצר לפני הדיינים צעת שיושצין צדין, וכשהדיינים רואים את המלך מלוצש בצגדי מלכות, מיד נבהלים מפניו, ונופל עליהם פחד ורעדה, ונוכרים שאת בן המלך הם דנים, ומיד מכריעין את הדין לכף זכות, ומוציאים המשפט לאורה. וכן הוא צנמשל, שהמלך הוא הקצ"ה מלכו של עולם, וצני ישראל הם צניו שנקראים צנים למקום (דברים יד ב). והנה צימים הנוראים יושבים למעלה הצית דין של מעלה צכסאות למשפט, כי מלך צמשפט יעמיד ארץ, וכשרואה הקדוש צרוך הוא שהצית דין של מעלה מטיס הדין לחוצ על צני ישראל ח"ו, הוא לוצש עצמו כציכול צצגדי מלכותו ית"ש, והדר יקר תפארתו וכתר מלכות צראשו. וזהו גלמי ראו עיניך, 'גלמי' נוטריקון יי מלך גאות לצש (תהלים צג א), 'עיניך' הם עיני העדה, הסנהדרין, הצית דין של מעלה, כלומר צעת שהצית דין של מעלה הנקראים עיני העדה רואין את מלכו של עולם כציכול מלוצש צלצוש מלכות, אז 'ועל ספרך כולם יכתצו', תיכף כותצים את צני ישראל כולם, צני המלך, צספר החיים. וסתם 'ספרך' הוא ספר החיים, כי משה רעיא מהימנא קדישא ציקש מהשי"ת שימחוק אותו מספר החיים, ואמר (שמות ל"צ לב) מחני נא 'מספרך' אשר כתצת, היינו ססתם ספרו של הקצ"ה הוא ספר החיים [ה].

שבת שובה

שובה עד ה' אלך. הנה צכל עניני עצודה, צתורה צתפלה וצחקצת הקרצנות, העיקר הוא המחשצה, ואם האדם לומד ומתפלל צקול רעש גדול, ויש לו צזה פניה ומחשצה זרה ח"ו, עצודתו פסולה, פגול הוא לא ירצה, אך אם הכוונה צהרעשת הקול הוא כדי לעורר את עצמו על חשצון נפשו, ולצוא על ידי זה לתשוצה ולטהרת הלצ לרצון לפני ה', כמו שהיה

מעשה צכפרי אחד, שצא על יום הכיפורים העירה, וראה שהצית הכנסת הוא מלא אנשים, והמה צוכים ומתפללים, וראה גם כן לצכות ולהתפלל ולא היה יכול, כי היה ציתו מלא כל טוב ולא חסר לו כל מאומה, וזכר כי יש לו צציתו קיצה שמנה, ושכח להניחה צמרתך וצודאי תתקלקל, והתחיל לצכות על הקיצה, וכשהתחיל לצכות נתעורר לצו לשוב על חטאיו, וצכה צמשך כל יום הכיפורים על תקון נפשו. והיוצא לנו מזה, שאפשר להגיע למדריגה רמה ולתקן את נפשו אף ע"י עשיה פשוטה צלי כוונה נשגבה^[1].

בגמרא (יומא פו:) גדולה תשובה שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לבל העולם בולו. הפירוש הוא, דהנה ידוע הויכות של הקצ"ה עם כנסת ישראל (איכ"ר ה'), דהקצ"ה טוען שצוי אלי ואשיצה אליכם (מלאכי ג), היינו שמקודם צריכים אתערותא דלתמא, וכן מצינו כמה פעמים צתורה, ושצת עד ד' אלקיך וכו' (דברים ל' ג), ומלתא את ערלת לצצכס וכו' (שם י טו). וכנסת ישראל טוענים להיפך, השיצנו ד' אליך ונשוצה (איכה ה כא), היינו דמקודם צריכין אתערותא דלעילא, שיכנע ערפנו לשוב אליו ית"ש צאמת. וזה פירוש הגמרא כאן, יחיד שעשה תשובה, זה יחידו של עולם, אם עשה תשובה היינו שצט מטענתו, ומתרה ומסכים לטענת כנסת ישראל, אז מוחלין לכל העולם כלו^[2].

או יאמר גדולה תשובה שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לו ולבל העולם בולו. יחיד היינו השי"ת שהוא יחידו של עולם, והוא מתחרט צכל יום על מה שצרה את היצר הרע צעולמו, כאמרס ז"ל (סוכה נב:) על ארצעה הקצ"ה מתחרט על מה שצראן, והיינו יחיד השב, וצכן יש זכות למחול על ידי זה לכל העולם כולו^[3].

קרוב ה' לנצברי לב ואת דבאי רוח יושיע (תהלים לד יט). יש להצין כפל הלשון. אף י"ל עפ"י דצרי המשנה (כלים פ"ד מ"ב. ע"י שצת לו.) צצית שנתרועעה וכו' טהורה, גיטטרא טמאה, שאומרים הציא גיטטרא וניית תחת הצציות, נשצרה לחתיכות דקות טהורה, שאין אומרים נציא חרסית ונייתה תחת החרסית. וזהו 'קרוב ה' לנצברי לצ', ואם תאמר שיוכל לטמאות כנ"ל,

הערות וצייונים

1. בינת ישראל פ' תצוה. 2. נפלאות הסבא קדישא ח"א מ"ט: מפי הה"ק רבי חיים אשר פינקלער זצ"ל מראדשיץ. בשם ק"ו הסב"ק זצ"ל. 3. נפלאות הסבא קדישא ח"א מ"ב. מפי הה"ק רבי הלל פינקלער זצ"ל מראדשיץ בשם ק"ז הסב"ק זצ"ל.

אולם 'ואת דכאי רוח', רוצה לומר שנסצרה לגמרי לחתיכות דקות, וצבן 'יושיע', והצן^[ט].

הושענא רבה

איש תם וירא ה' הלך פעם צחול המועד סוכות בצוקר השכם, קודם זריחת השמש, מפשעדצורו לראדשיך, כדי להקביל פני רבו הקדוש זי"ע צרגל, והיות שרצה להתפלל שם ביחד עם הסבא קדישא צהושענא רבה, ע"כ צעת שמו לדרך פעמיו נטל עמו 'הושענא' כדי שיהיה לו על הושענא רבה, והיתה צרורה לו אחורי המלבוש סמוך לחזהו, והלך רגלי כל אותו הדרך כדי לקבל פני הצדיק. ויהי צהלכו כמה מיל מהעיר פגע צו רוכב ערל אחד, וצידו רצועה של עור, וצוה אל החסיד שיעמוד. החסיד שהתיירא מאד עמד לפניו תיכף ומיד, ושאל אותו מי אתה, ויענה שהוא מעיר פשעדצורו ופניו מועדות לעיר ראדשיך. שוב שאל אותו מה זה צידך, וענה לו החסיד: כלום! ומה יש לך אחורי מלבושך? ויענה החסיד צתמימות הרי זה הושענא! גער עליו צכעס גדול: אמור 'מיעטילקא', (וצלשונינו 'צעעס')! ולא הסכים החסיד על זה צשום אופן, אלא ענה צבראשונה שהוא 'הושענא', עד שכעס עליו הערל והכהו מכות רצח, וגער ואמר צכעס: לא כדצרך אלא הוא 'מיעטילקא'. שוב שאל אותו הערל לאן אתה הולך, ויענה החסיד: אל הרצי! אזי לקח הערל הרצועה של עור צידו, והתחיל לצעוק עליו צקול רם: אמור "לצערקא"! ולא רצה החסיד צשום אופן לאמר כרצון הערל, ושוב צעק עליו הערל צקול רם וצכעס: אמור לצערקא! ולא רצה צשום אופן רק אחו כדרכו 'אל הרצי מראדשיך', ושוב הכהו מכות אכזריות ר"ל, והוא צאחד להרצי. והנכרי צראותו שאחרי כל ההכחות והפצעים עדיין אותו צשלו, וצועק שהוא "הושענא", פסק מלהכותו, צחשצו עליו כי צטח משוגע הוא. אחר כמה שעות כשהוטצ קצת להחסיד מההכחות הלך לדרכו מוכה ופצוע. צצואו לראדשיך נתן תודה להשי"ת, על אשר הציל אותו מכף כל אויציו ממות לחיים, כי חייו היו תלוים לו ממש צחוט השערה, מחמת שרצה להמיתו מרוב כעסו עליו. וכאשר צא

לבינת המדרש של מרן הסבא קדישא ורצה לקחת צרכת שלום כנהוג, הלך רבינו הסבא קדישא לקראתו ונתן לו שלום צרוב חבה, ואמר לו רבינו 'הושענא טובה', ועוד טרם החילו לספר לו את כל אשר קרהו בדרך, והנסיס שעשה עמו השי"ת, אמר לו הסבא קדישא תדע שהיה לך גזר דין ר"ל, שהס"ס צראותו גודל התלהבותך צמנאה הלזו התלצש צנכרי, ורצה להסיתך ולהדיחך מדרך החיים, או שתהיה אתה מן המצוין את המנאות או שתקרא את הרבי בשמו, ולולא אמונתך הפשוטה בהשם יתברך אז חלילה היית נופל צרשמו ר"ל, ועל ידי זה שאחו נדיק דרכו ואמר שזהו 'הושענא' נלח אותו, ושמת עמו הסבא קדישא מאד, ואמר לו אשריך וטוב חלקך שנלחמת אותו, ובאשר לא שמעת לקולו, ולא רנית להודות לו על זה, וקבלת צאהבה את ההכאות, תדע שיהיה לך עתה הושענא רבה וטובה, ותלך נקי צדיק! [1]

חנוכה

הנרות הללו קודש הם ואין לנו רשות להשתמש בהם. נשמות ישראל נקראים נרות, כמאמר הכתוב (משלי כ כו) נר ה' נשמת אדם. וזהו הנרות הללו, נשמות ישראל, קודש הם, מחלצתם מתחת כסא הכבוד וממקום קדוש צאו. ואין לנו רשות, ואין רשות למידת הדין המרומז צבינת לנו, (שהיא צגימטריא פ"ו כמספר שס אלהי"ס שהיא מדת הדין), לשלוט צישראל חלילה. ולא נצרה מידת הדין אלא לראותם בלבד, כדי צישראל יראו שהקצ"ה עושה דין צרשעים וייראו מלפניו, כמאמר הכתוב () והאלקים עשה שיראו מלפניו, כדי להודות ולהלל לשמך הגדול על נסיך ועל נפלאותיך ועל ישועותיך, שעמנו הוא מתנהג צמדת החסד וצמדת הרחמים, והשי"ת מלילנו מידם [1].

הערות וצייונים

י. הרב ראובן חיים אלכסנדר צארניכע ז"ל מק"ק לאדז יצ"ו בס' נפלאות הסבא קדישא ח"א י"ט. ל"ח:.. יא. נפלאות הסבא קדישא ח"א מ"ט: מכתבי ש"ב הגה"צ רבי חיים'ל טייטלבוים ז"ל ראב"ד דק"ק בריגול יצ"ו, ששמע מזקיני הגה"צ רבי טובי' ט"ב זצ"ל אב"ד דק"ק בריגול יצ"ו, חתן הה"ק רבי ישראל יצחק זצ"ל מראדשיץ, ספר קדושת ציון.

פסח

תם מה הוא אומר מה זאת ואמרת אליו בחזוק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים. 'זאת' רומז לקדושה, כדכתיב (ויקרא טו ג) 'זאת יצא אהרן אל הקודש. 'חס' מה הוא אומר, הצדיק ההולך 'צתמימות' שואל מה זאת, האיך אפשר לאיש קרוך מחומר לזא למדריגה זאת לכנוס אל הקודש פנימה, ואמרת אליו בחזוק יד הוציאנו ה' ממצרים מצית עבדים, הלא גם צמחים היו בני ישראל משוקעים צמ"ט שערי טומאה ר"ל, ועל ידי אתערותא דלעילא הקדוש צרוך הוא צרוז רחמיו הוציא אותם בחזוק יד מן הטומאה, והכניס אותם צרגעא חדא לקדושה. אס כן גם עתה, אס אדם מכין עצמו לעבודת הצורה יתצרך, ופותח פתח כחודה של מחט אזי מאיר הקצ"ה עליו אור ממרום, ופותח לו פתח כפתחו של אולם, עכלה"ק^[יב].

הערות וצינונים

יב. נפלאות הסבא קדישא ח"א מ"ט: מכתבי הגה"צ רבי משה ליפשיץ זצ"ל אב"ד דק"ק בריגול יצ"ו, ששמע מזקיניו הגה"צ רבי טובי" ט"ב זצ"ל אב"ד דק"ק בריגול יצ"ו, ששמע מחו"ז הסבא קדישא זצ"ל.

ליקוטים שונים

תהלים

גבור בארץ יהיה זרעו דור ישרים יבורך (תהלים קי"ג ז). ולכאורה ז"צ וכי יש גבור בארץ, הלא למדונו רבותינו ז"ל צמסנה (אבות פ"ד מ"א) איזהו גבור הכובש את יצרו, ומאיזה גבור משתעי קרא. אלא שהכתוב מצאח את דברי רבותינו ז"ל הנ"ל, כי העיקר הוא אלל האדם בעת חימות, להשריש ולנטוע אלל בניו שורש טוב, כדמצינו אלל אברהם אבינו ע"ה (בראשית י"ח יט) למען אשר יזוה את בניו ואת ביתו אחריו לשמור דרך ה' וגו', ועל ידי זה ילכו בדרך הטובה. וזה שאמר הכתוב איזהו 'גבור בארץ'? מי שזרעו יהיה דור ישרים יבורך! [א]

ובשיירי אהודנו (תהלים כח ז). הנה הדרך הוא, שהלדיק העובד את השי"ת בהתעוררות הלצ ובהתלהבות, אינו יכול להתאפק את עצמו לפעמים מלהראות לאחרים את יראתו ואתצתו להשי"ת, והתלהבותו בעבודת השי"ת. ולכאורה יפלא, מדוע עשה ד' ככה, שהלדיק לא יוכל להתאפק עצמו בזה, הלא יותר טוב היה שיעבוד השי"ת בהלנע, כמו שאמר הכתוב (מייכה ו ט) והלנע לכת עם אלהיך. אמנם אין זה כי אם לעורר את אחרים גם כן לעבודת השי"ת, שיראו גם הם התלהבותו בעבודת השי"ת, וישמעו ממנו דבריו הצוערים כאש, ויוצאים מן הלצ יכנסו בלצ השומעים, ויתעוררו גם המה לעבודת השי"ת. וזהו פירוש 'ומשירי' לשון שיריים, היינו מהשיריים שיוצאים מעלמם שאי אפשר עוד להתאפק בקרבני, מזה 'אהודנו', לשון מפעיל את אחרים, פי' אני פועל בזה שגם אחרים יודו ויצרכו להשי"ת [ב].

הערות וצינונים

א. נפלאות הסבת קדישא ח"א נ: מכתבי החסיד רבי ישעי' לערמאן ע"ה, ששמע מאחינו הגה"צ רבי שמחה בונם זצ"ל מקראשניעוויץ. ב. עטרה לראש צדיק ע' קל"ב.

ש"ם

בגמרא (שבת לג:) אמר לו [רבן שמעון בר יוחאי לבנו רבי אלעזר] בני, די לעולם אני ואתה. פי' ע"ד דאיתא בתוספתא שניקר צריאת העולם הוא שיאמרו 'אתה הוא אלקיננו', והקצ"ה יאמר 'אני ה' אלקיכם'. וזהו די לעולם 'אני', פירוש מה שכולס מודים צ'אני ה' אלקיכם, ומודים ואומרים 'אתה הוא אלקיננו'^[א].

בגמרא (נדרים י"א.) מבבל לאו אתה שומע הן. כלומר מי שמעיד על עצמו שהוא 'לאו', אזי נשמע מדצרוי שהוא הן, היינו שהוא טוב, וצאס מעיד על עצמו שהוא הן, אזי נשמע מדצרוי שהוא 'לאו' וד'^[ב].

בגמרא (ברכות ז.) מנין שהקב"ה מתפלל שנאמר (ישעיה נז) והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלת, [בבית] 'תפלתם' לא נאמר אלא בבית 'תפלת', מבאן שהקב"ה מתפלל. וקשה הלא לא צא אלא לומר שהקצ"ה מתפלל, למה צריך לקיים צית תפלתם לא נאמר, מאי נפקא מינה אס היו מתפללים גם כן, הלא כבר מוכיח שהקצ"ה מתפלל מקרא דצית תפלת. אך הענין הוא, שהקצ"ה צר'ונו תפלת ישרים, וזה נחת רוח שלו, ועל כן נותן התעוררות צלצ ישראל להתפלל צכונה, וצזה ידע האדם, שאס מתפלל לפעמים תפילה הגונה לא יצצה לצו צזה, כי כל זה הוא מכח הקצ"ה שנתן צו, וזהו כוונת הגמרא 'הקצ"ה מתפלל'. אמנס מה הוא התפלה שהקצ"ה מתפלל, הלא הוא ענס הדצר שיתפללו ישראל, וזהו 'צצית תפלתם לא נאמר אלא צצית תפלת', פי' מה שהמה מתפללים היא תפלת'^[ג].

הערות וצייונים

ג. נפלאות הסבא קדישא ח"א מ"ט. מכתבי הגה"צ רבי חיים צבי אשכנזי זצ"ל, אב"ד דק"ק זאוויכוואסט יצ"ו, ומחותנו של רבינו הסב"ק זצ"ל. ד. נפלאות הסבא קדישא ח"א נ: מכתבי החסיד רבי ישעי' לערמאן ע"ה, ששמע מאחיו הגה"צ רבי שמחה בונם זצ"ל מקראשניעוויץ. ה. נפלאות הסבא קדישא ח"א מ"ח: מכתבי הגה"צ רבי חיים צבי אשכנזי זצ"ל, אב"ד דק"ק זאוויכוואסט יצ"ו, ומחותנו של רבינו הסב"ק זצ"ל. ונשנה הדברים שם בעמוד מ"ב. בזה"ל: מנין שהקב"ה מתפלל, היינו מה שנתעורר לפעמים התעוררות הקדושה בלב ישראל להתפלל בלב שלם, זה הכח הוא מהשי"ת, ולא יתגאה האדם בלבו על זה כלל. ובס' זכרון שמואל פ' לך כתוב זאת בשם הה"מ הגדול ממעזריטש זצ"ל: בגמ' מנין שהקב"ה מתפלל, פי' אדמו"ר מאור ישראל הרב מו"ה בעריש ז"ל, דהיינו כשהאדם מתפלל וניתן בתוך פיו דיבעי השי"ת, ודפח"ח. וכ"ה בהקדמת ס' אור לשמים בשם הרבי מלובלין, ובס' דודאים בשדה פ' תשא בשם הרבי ר' אלימלך ז"ע.

בגמרא (שבת קי"ח:) אמר ר' יוסי מימי לא עברתי על דברי חברי, יודע אני בעצמי שאיני כהן אם אומרים לי חברי עלה לדוכן אני עולה, וא"ר יוסי מימי לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי. ולכאורה אם התפאר ר' יוסי שלא עבר מעולם על דברי חזיריו, מאי איריא דזר זה שאם אומרים לי חזירי עלה לדוכן וכו' יותר משאר דברים שזעולם, ועוד כי גם יש איסור עשה צוה, כדאמרינן (כתובות כ"ד:) דזר הנושא את כפיו עובר בעשה, שנאמר (במדבר ו ט) כה תצרכו, אתם ולא זרים, וזפרט את מצרך צעם, דאז יש גם לאו דלא תשא, שהוא בכלל מצרך צרכה שאינה זריכה (צרכות ל"ג). אלא דשתי מימרות שייכי הדדי, ופירושן, אמר ר' יוסי מימי לא עברתי על דברי חזירי, יודע אני בעצמי שאיני כהן אם אומרים לי חזירי עלה לדוכן אני עולה, ואמר ר' יוסי על זה, שלא תסברו שאכן נשאתי שם את כפי והייתי מצרך שם צרכת כהנים, ועשיתי איסור שצילו ח"ו, לא, מימי לא אמרתי דבר שם, אלא קיימתי את דבריהם ועליתי, וחזרתי תיכף לאחורי צלי נשיאת כפים^[1].

בגמרא (צרכות כח:) בשחלה רבי אליעזר הגדול נבנסו תלמידיו אצלו, ואמרו לו רבינו למדנו אורחות חיים בדי שנוכה בהם לחיי העולם הבא, אמר להם הוזהרו בכבוד חבריכם, ומנעו בניכם מן ההגיון, והושיבו בניכם בין ברכי תלמידי חכמים, ותזכו לחיי עולם הבא. ולכאורה מהו כוונתם באמרם 'כדי שנוכה' וכו', שלכאורה הו' צוה עובדים על מנת לקבל פרס, ולא עוד אלא שגם הוא השיב להם צאתו אופן 'ותזכו' וכו', ונדיקים אלו בזדאי לא עבדו את ה' על מנת לקבל פרס. והענין הוא כך, דכשם שהאדם עובד השי"ת בעולם הזה, כך עובד הוא את צוראו לאחר פטירתו. וזאת אשר שאלו התלמידים 'למדנו אורחות חיים בעולם הזה, כדי שנוכה צהם לחיי העולם הבא', רז"ל שיזכו על ידיהם לעבוד את השי"ת גם בעולם הבא. אמר להם 'הוזהרו בצדוד חזריכם', כי עיקר העבדות הוא לקיים מצוות עשה של ואלהצת לרעך כמוך, ואי אפשר לצוה לידי מצוה זו אלא אם כל אחד ואחד נכוה [בעולם הזה] מחופתו של חזירו, דהיינו שכל אחד מחזיק את חזירו גדול ממנו, ובוש הימנו, וזודאי אוהב אותו. וזהו מה שאמר להם

הערות וצייונים

1. נפלאות הסבא קדישא ח"א נא: מפי החסיד ר' שמואל אינאווער ע"ה, ששמע מהחסיד המופלג ר' ישעי' אינאווער ז"ל.

הזהרו כו' ומנעו צניכס כו' כפשוטו. ומה שאמר להם 'והושיצו צניכס צין צרכי תלמידי חכמים' היינו, כי אי אפשר להאדם הישראלי לעבוד את צוראן לאחר פטירתו בעולם הבא, אלא אם נשאר ממנו שורש בעולם הזה שעובד את השי"ת. על כן אמר להם 'והושיצו צניכס צין צרכי תלמידי חכמים', רוצה לומר שלמדו יראת שמים והיו עובדים להשי"ת, ועל ידי כן תזכו גם אתם לחיי העולם הבא, לעבוד את השי"ת גם שמה[1].

בגמרא (מעייט כג.) רבי ברוקא חוואה הוה שביח בשוקא דבי לפמ, הוה שביח אלי' גביה, אמר ליה איבא בהאי שוקא בר עלמא דאתי וכו', אדהכי והכי אתי הנך תרי אחי, אמר ליה הנך נמי בני עלמא דאתי נינהו, אול לגבייהו אמר להו מה עובדייכו, אמרי ליה אינשי בדוחי אנן, מבדחינן עציבי בו'. הגמרא מרמזת צוה על השני סוגי שחוק שיש בעולם, האחד הוא האיש אשר הוא שחוק מן העולם, הלא הוא הירא וחרד לדבר ה' אשר כבר השליך מעליו כל התאוות ופרוש ומוצל מתענוגי עולם הזה, ואינו חושב ודואג עוד על עניני עולם הזה. והשני הוא האיש שהעולם שחוקים ממנו ומהתנהגותו, שזהיר מאד צדקדוקי מצות וצחומרותיהן אף צדצרים שהעולם מקילים צהם, ואינו מתצייש מן המלעיגים כמו שכתב רבינו הטור ז"ל צריש שו"ע או"ח שאל יתצייש מפני המלעיגים עליו צעצודת השי"ת, אשר עליו כיונו חז"ל צמתק לשונם צמסכת סנהדרין (15.) את הפסוק (ישעי' נט ט) וסר מרע משתולל, אמרי דצי ר' שילא כל מי סקר מרע משתולל על הצריות, ופירש רש"י ז"ל (סס ד"ה משתולל): כל העולם אומרים עליו שוטה הוא, משתולל לשון שטות, כמו מוליך יועצים שולל (איוב יב 10), ע"כ. והוא צשיטתו הולך שמוטב להקרא שוטה כל ימיו ולא להיות שעה אחת רשע לפני המקום, כמאמרם ז"ל (ערוית פ"ה), אלו השנים הם צני עלמא דאתי נינהו צאמת לאמיתו[1].

במשנה (עוקצין ג יב) עתיד הקדוש ברוך הוא להנחיל לבל צדיק וצדיק שלש מאות ועשר עולמות. ולכאורה עפ"י פשוט קשה להצין למה להם להצדיקים שכר כל כך שכר, הלא אם יתן איש את כל הון ציתו צאהבה וכו'. אך הענין הוא שכל צדיק מציא את כל אנשי שלומו הצדיקים

ז. תולדות נ"ח לקוטים. ח. נפלאות הסבא קדישא ח"ב ל"ד: מפי החסיד הישיש ר'

בו אליו, ונריך עצורס הרצה מקומות, עד כאן דבריו הקדושים. ופי' דבריו הוא, עפ"י משל לבן מלך שהלך למרחקים ללמוד חכמות לנימוסי העולם, ונשאר דברו ערום בלי מזון ומחיה, והיה שם איזו חכמים שהכירו בו שהוא בן המלך, ונחמו לו כל הצטרותו בכבוד גדול. וכאשר חזר לזיתו שש המלך לקראתו, ועשה משתה גדול לכל שריו, להראות להם איך שצנו אהובו חכם בכל החכמות שבעולם, ואמר לו הבן מלך איך יערב ויבוסם לו כל התענוגים אם לא יהיו עמו כל האנשים אשר ריחמו עליו צעת דוחקו, ועל ידם בא לכל השלימות הזה. ומיד קרא המלך לכל אהביו לשמוח גם כן אתו, והושיבם באפריון אלל בנו הבן מלך. כן הוא ממש אלל הצדיקים, אשר באו לזה העולם לזכר ולתקן את עניי העולם הזה, ולהעלותם לשורשם, וכאשר נסתלקים מן העולם, ששים ושמחים לקראתם, ומעלים אותם להיכלות גבוהים וקדושים, ואזי אותם הצדיקים מצקשים מהשי"ת ואומרים אשר כל עצודתם שעצדו השי"ת צעוה"ז לא היה על ידי כוחם, כי אם על ידי אנשי שלומם, שזה הליצשו וזה היה מפרנסו, וע"י זה נותן השי"ת רשות גם לאנשי שלומו לעלות למקומו ולהיכלו לגן עדן, ובשציל זה נותן לו ש"י עולמות^[10].

במשנה (אבות פ"ג מ"א) ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון. צ"כ כפל הלשון 'דין וחשבון'. אולם הענין הוא דעתיד האדם ליתן דין וחשבון גם על מי שלמד ממעשיו ועשה כמוהו. וזה הכפל, 'דין' לעצמו, ו'חשבון' על אחרים^[11].

אמרו (מד"ר כ"ה) חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי. ללכאורה צ"כ איך נרצה אנחנו פחותי ערך לדמות למעשי האבות הקדושים. אך הענין הוא, שהאבות הקדושים תיקנו ועצדו כזר צימיהם, צעד כל הדורות, צעד כל הנשמות, וצעד כל בני ישראל, כל מה שיצטרכו לעשות עוד, אך היות דעיקר ציאת הנשמה לעולם הזה הוא שלא תהי' בכלל נהמא דכסופא, דהרי גם מתחלה היתה הנשמה אור גדול בגבהי מרומים, ורק למעשה ידיך תכסוף, שלא תהי' אח"כ צשמי מעל נהנה מנהמא דכסופא,

הערות וצייונים

יעקב זאב זילבערבערג ע"ה מק"ק לאדז יצ"ו, ששמע מהחסיד ר' אלימלך ז"ל מק"ק אוזאראוו יצ"ו תלמיד רבינו הסבת קדישא זצ"ל. ה. דברי בינה פ' לך ע' ע"ז. י. משענת משה ל"ז.

ולכן הולרכו האצות להניח מעט מזעיר מעבודתם אל הצנים, שינטרכו גם הם לעבוד קצת בעצמם. וזהו מתי יגיעו מעשינו הדלה והעניה, וינטרפו לעיקר מעשי האצות שכבר עבדו, שיהי' זה המעט ראוי על כל פנים להנטרף עם מעשי האצות, עכ"ד קדשו ז"ל^[א].

